

II. NYÁJÁVAL VESZEJTETT

DUPP BÁLINT, A NÉMETBŐL LETT MAGYAR CSUROGI MÁRTÍR

„Tek. Somogyi Sándor irodatiszt úrnak, Rácalmás

F. hó 12-én kelt b. érdeklődésére a Bácskából érkezett hírek szerint sajnálattal kell közölnöm, hogy Dupp Bálint csurogi plébános elköltözött az élők sorából. Halála körülményei eddig még ismeretlenek, de valószínű, hogy erőszakos halállal halt meg.

A csurogi hívek annyira megfogyatkoztak, hogy lelki ellátásukra helyben nem áll lelkész rendelkezésünkre.

Kalocsa, 1945. aug. 18. Dr. G.¹ érseki irodaigazg.”

A kalocsai érseki hatóság levéltárában található ez a fenti, 1945. augusztus 17. keltezésű, 1688-as iktatószámommal ellátott kéziratos fogalmazvány. Egy 1945. augusztus 12-i keltezésű levélre kellett e sorokkal válaszolni.

Még két érseki levéltári okmány:

„A makói rk. Sz. István plébániától.

Főtisztelendő

Érseki Irodának

Kalocsa.

Tisztelettel kérem a Főtisztelendő Érseki Iroda szíves értesítését arról, hogy a Csurog községben működött Dupp Bálint plébános úr ezidőszereint hol működik és egyáltalán életben van-e? Nevezetthez közelálló, baráti viszonyban levő család érdeklődését tolmácsolom jelen soraimmal.

Hálás köszönettel és tisztelettel:

Makó, 1946. évi január hó 3-án.

Dr. Csepregi Imre plébános.

Válaszlevél csatolva.”

A levéltár 1946. január 18. keltezésű, 261 iktatószámmal ellátott, kézzel írott válaszfogalmazványának szövege:

„Dr. Csepregi Imre Úrnak, p. prelátus, tb. kanonok, esperes plébános, Makó, Sz. István plébánia

Méltóságos Uram!

F. hó 3-án kelt megkeresésére sajnálattal kell közölnöm, hogy a majdnem hiteles adatok szerint Dupp Bálint érseki tanácsos, csurogi plébános neve is a tizenhárom papi vértanú között szerepel. Halálának körülményei eddig még előttünk ismeretlenek. R.I.P.²

Mély tisztelettel Dr. G. p. kamarás, érseki irodaigazgató.”

Dupp Bálint, 61 éves csurogi plébánost, 1944 decemberében Csurogon kivégezték a helybeli fegyveresek. Csak tanakodhatunk, mi lehet az oka, hogy kivégzői a cselekményről nem értesítették az egyházi hatóságokat: Háborús bűnös papot fogtunk el, felelősségre vontuk és bűnösnek találatván kivégeztük. A szabadkai illetékes püspöki irodát szintén nem értesítették. Nem kell hosszan tanakodnunk. Abban az időben nem volt ez egyedülálló eset. Mindennaposnak mondhatjuk. Tito felszabadító katonái és segítőitársaik a magyar papokra külön vadásztak. Azokat, akik a negyvenegyes magyar bevonuláskor hálaadó istentisztelettel köszönték meg a magyar felszabadulást, és akiket közülük negyvennégyben sikerült elfogni, likvidálták a megszálló magyar hatóságokkal való együttműködés címén. Nincs róla tudomásunk, hogy bárkit is közülük szabályos bírósági eljáráson ítélték volna halálra. Ma már azt is kimondhatjuk, bármily hihetetlenül hangzik is, hogy a kivégzések hónapjaiban százezerszámmra végeztek ki olyan személyeket, akikről az új hatalom képviselői vagy várományosai úgy vélték, jobb megszabadulni tőlük a hatalomváltás idején, mint kívámi, amíg kiderül, hogy esetleg ártatlanok. Az ország egész területén alkalmazott azonos eljárásból látható, hogy nem helyi túlkapásokról van szó, hanem központi-
lag irányított, tervszerű emberirtás folyt. A potenciális ellenséget irtották, amit beágyaztak az osztályharc legnagyobb emberirtó fázisába, az interregnum idejébe.³ A vérengzésben tízezerszámmra irtották a magyarokat. A kivégzéseket nem arra hivatott szervek haj-

tották végre valamiféle felelősségrevonási eljárás után, hanem közönséges tömegmészárlás folyt, amiről utólag azt mondták és írták, hogy népitélet zajlott le, ami, ha lincselést értünk alatta, akkor pontos a meghatározás, csupán azzal kell kiegészíteni, hogy tömeges. A vádak, a bírák, a vétkek azonban ma sem ismereteseek hivatalosan, éppen úgy nem, mint az áldozatok. A kivégzettek esetleges vétkeiről ma is annyit tudunk, mint akkor: némelyekre rámondták, hogy vétkesek és kivégezték őket, s utólag háborús bűnösökként kezelték őket.

Dupp Bálint halálának körülményeit ugyanaz a homály fedi, mint az akkoriban szerte a Délvidéken kivégzett magyarokéit. Esetleges vétkeiről mit sem tudni. A szájhagyomány szerint nem is volt vétkes, csupán érvényre juttatták a helybeliek vérszomjas vezérei – fegyveres partizánoknak mondott csőcselékkel a hátuk mögött – a szemet szemért, fogat fogért elvét, közelebbi meghatározásban: papot papért. A szerbek elleni, három és fél évvel korábbi, a magyarok részéről elkövetett atrocitások során ugyanis ki lett végezve a helybeli szerb pap is.

A papgyilkosságokról megemlékezik a falu világháborús történetével is foglalkozó, *Putevima slobode u ravnici* című, szerb nyelven megjelent könyv Milorad I. Ćurčin Filip tollából.⁴ Annak ellenére, hogy a könyv a szokásos kommunista beállítottság legszélsőségesebb alkalmazása miatt nem tekinthető mérvadónak, néhány állítását itt megemlítjük, azon egyszerű oknál fogva, mert a szerző hozzájuthatott olyan forrásokhoz, amelyekhez más nem. A szerző közli, hogy a honvédek csurogi bevonulásának napján ünnepi vacsora volt a helybeli Kovács János házában, amelyen jelen voltak Dupp Bálint katolikus plébános, Pogács Imre állatorvos, Orosz Imre és Hanák Ignác, valamint a házigazda a helybeliek részéről és Sunyug [talán Szúnyogh? – M. M.] György százados, gróf Zeireti [?] Béla és Inkei hadnagy. A szerző azt állítja, hogy Dupp Bálint mindenáron rá akarta venni a jelenlevő honvéd katonatiszteket, tartóztassák le a vezető helyi szerbeket. Eközben különösen erőszakosan követelte Vasilije Stojadinović helybeli próta [esperes] letartóztatását és nyilvános kivégzését, azzal az indokkal, hogy – nyilván a vajdasági szerbek emlékezetes első világháború utáni nagygyűlésén – követelte a Délvidék elszakítását és a délszláv államhoz csatolását.

A prótát másnap le is tartóztatták többedmagával, mindannyiukat súlyosan bántalmazták, állítja a szerző. Eközben az agg pap legurult a verés színhelyéül szolgáló épület pincelépcsőjén. Ezen felháborodott a lánya – Mara Obrenov nyugdíjas tanítónő – és rákiabált az egyik tisztre, hogy ilyen a ti kultúrátok. A tiszt emiatt pisztolyából lelőtte a pap lányát a család szeme láttára. A papot tizenötödikén végezték ki. A szerző adatforrásként bírósági ítéletre hivatkozik s ezt az okmányt így nevezi meg: *Iz presude Balinta Dup i Imre Pogača iz Čuruga, koji su 1944-e godine osudeni na smrt.* (Vojni sud za BB NOV kom. starobečejskog područja i vojni sud oblasti Vojvodine/I.A.V.) Magyarul: Dupp Bálint és Pogács Imre csurogi lakosok elleni ítéletből, akiket 1944-ben halálra ítélték. (Vagyis a Népfel-szabadító Hadsereg B[ácska] B[ánát] területén illetékes, az óbcesei járási parancsnokság alá tartozó katonai bíróság, valamint a Vajdaság körzet katonai bírósága. Az okmány lelőhelyeként a Vajdasági Történelmi Levéltárat jelöli meg a szerző.

Dupp Bálintnak a későbbiekben idézendő okmányokból látható magatartása kizárja, hogy ő bárkinek a nyilvános kivégzését erőszakosan követelte volna. Így a paptársáét sem, de főképpen azt nem. Feltűnő, hogy a szerző úgy tesz, mintha megnevezné az okmányt, de azon semmiféle számot vagy egyéb jelzetet nem tüntet föl. Ha ilyen nincs rajtuk, akkor elképzelhetjük, mennyire volt az bírósági eljárás, amelynek során nevezetteket halálra ítélik. Ha van az okmánynak száma, akkor meg az a baj, miért nem idézi a szerző. A könyvet és az idézetet csupán azért tartjuk rendkívül fontosnak, mert igazolja, hogy valamilyen okmány mégiscsak van erről a kivégzésről, s ebből következik, hogy más kivégzésekről is, mégpedig éppen a Vajdasági Történelmi Levéltárban.

Dupp Bálint helybeli szerb paptársának kivégzésével Cseres Tibor is foglalkozik a *Vérbosszú Bácskában* című könyvében. Leírja, hogy a letartóztatott pap érdekében Dupp mindent megmozgatott, de mivel a helybeli honvéd szervek nem tartották magukat illetékesnek, Zsablyára küldték. Ő el is utazott, de mire visszaért onnan, az agg esperest kivégezték. Cseres nem jelöli meg, honnan szerezte értesülését.

EGY NÉVTELEN KRÓNIKÁS FELJEGYZÉSE

A hivatalos történetírás szerint másfél hónappal Dupp Bálint kivégzése előtt a csurogi magyar lakosság is felszabadult. Soha többé nem szabadul már, mert belepusztult. A helyi plébános kivégzése körülményeiről egy névtelen, de nyilván hiteles krónikás ír.⁵ A részleteket feltáró szövegből arra lehet következtetni, hogy írója szemtanúja volt az eseménynek.

A szerző közli, hogy a magyar hatóságok elvonulásakor sok helybeli magyar polgár is elmenekült a partizánok érkezése előtt. A csurogi állomáson akkora volt a nyüzsgés azokban a napokban, hogy nem minden menekülni szándékozó fért fel az utolsó személyvonatra, de még a külön indított vasúti teherkocsikra sem. „Dupp Bálint katolikus plébános nem akarta elhagyni a falut. Azt mondta, hogy a pásztornak a nyáj között a helye. Le is tartóztatták. Majd feltételelesen szabadlábra helyezték, napi többszöri jelentkezésre volt kötelezve. November derekán elhurcolták és Csurogon, Zsablyán és Újvidéken nagyon megkínózták. Végül is hadbíróság nyilvános, golyóáltali halálbüntetésre ítélte. Decemberben negyedmagával, a központi iskola déli – templom felőli – oldalán lett kivégezve. Amikor a kivégzést vezénylő tiszt a vádiratot és az ítéletet olvasta fel, a valamikor 90 kilós lelkipásztor aligha volt több 40 kilónál. Fejét a templom felé fordította, és tagadólag ingatta a vádakra. Idős édesanyja sohasem tudta meg fia halálát. A lógerban is várta, hogy majd jön a fia érte.” A plébános természetes mivolta utalt a természetére is. Ismerői szerint rendkívül vitális volt, az egészségtől majd kicsatant. Állandóan mozgásban volt, folyton járatta valamin az esztét.

Magyarítás folyt abban az időben ezen a tájon. A németek is veszésre voltak ítélve, be is teljesedett a sorsuk, Titóék azonban ahhoz nemzetközi jóváhagyással rendelkeztek, tekintve, hogy a nagyhatalmak a győztesek kényére-kedvére kiszolgáltatták az országuk határán kívül rekedt németeket.⁶ Módszeres irtásuk célját szolgálták a Jugoszláviában, főleg a Bácskában és a Bánátban tucat-számra létesített gyűjtőtáborok, amelyekből még negyvenkilencben is léteztek. A németeket legyőzték, ők voltak a megtestesült ellenség, a gonosz. Nem a náci, hanem minden német, elsősorban a kisebb-

ségi. A győztesek azt teheték velük, amit akartak, nem kellett sietni, nem volt, aki védje őket.

A magyarokkal más volt a helyzet. Tito maga dönthette el, mit tesz velünk. Több terv készült erről. Egy volt közülük, amit a párizsi béketárgyaláson hitelesítettek, amely szerint mintegy negyvenezer magyart ki kellett volna telepíteni Jugoszláviából, de ez már jóval későbbi eredetű, és nem lett belőle semmi. Történetét Edvard Kardelj, a béketárgyalások jugoszláv küldöttségének vezetője leírta memoárjaiban.

A háború utolsó hónapjaiban Tito úgy állította be, hogy a magyarokat is felszabadították. Nemcsak a Jugoszláviához tartozó területeken, hanem Magyarország déli peremén is.⁷ A Jugoszláv Kommunista Párt és a jugoszláv fegyveres erők segédletével és irányításával elkövetett magyarellenes atrocitások leplezésére két fontos intézkedést rendelt el a hatalma megszilárdítására törő titói vezetés. Az egyik az volt, hogy október derekán Tito, főparancsnoki minőségben rendeletet adott ki a bánáti, bácskai és drávaszögi térség Jugoszláviához tartozó részeinek katonai közigazgatás alá helyezéséről. Ez idő alatt minden itteni történés a hadsereg közvetlen rendeletére vagy jóváhagyására történt. A katonai közigazgatás bevezetésének indoklásakor elsőszámú hivatkozási alap volt, hogy az ezen a tájon a magyar és a német fegyveres erők, valamint a polgári hatóság által a háború idején elkövetett szerbellenes atrocitások miatt várható megtorlásokat kell megakadályozni.⁸ Ma már tudjuk, hogy a megtorlások fő irányítói a katonai közigazgatás, a biztonsági szolgálat – hivatalos nevén OZNA – és a kommunista párt szervei voltak. Mivel ezek a szervek voltak a gyilkosságok fő felelősei, ennek következménye, hogy a vérengzés tényét majd fél évszázadon át sikeresen leplezték a jugoszláv szervek. Az atrocitások leplezésére szolgáló másik intézkedés pedig az volt, hogy nem kis erőfeszítéssel, de még nagyobb propagandával, úgy állították be a dolgokat, hogy az itteni magyarokat Titóék fegyvertársukká tették – ahogyan ezt akkoriban írtak és mondták – a fasizmus elleni végső küzdelemben. Köztudott, hogy ekkor már jó fél éve egész Magyarország a hitleri hadsereg megszállása alatt volt, és a magyarság között is nem kis ellenállás fejlődött ki vele szemben. November derekán, tehát a

bácskai területek feladásának napjaiban a német hadsereg már a budai palotát is megszállta. Titóék azt hirdették, hogy a többi e tájon élő nép a magyaroknak bizalmat előlegez, amit ki kell érdemelni a fegyveres harcban való részvétellel.⁹ A magyar fiatalok között úgy-mond önkénteseket toboroztak, létrehozták a Petőfi brigád néven ismertté vált egységet, amelybe különböző fogásokkal és erős kényszerrel a magyar hadkötelesek tízezreit toborozták. Még nincs kielemezve, vajon mi volt az oka annak, hogy az egységet hivatalosan Magyarország területén hozták létre.¹⁰ Ismeretes azonban, hogy Magyarország déli részének némely helységében szerb, illetve horvát (bunyevác) fegyveresek vették át a helyi hatalmat negyvennégy végén, negyvenöt elején.¹¹ A tervszerűen végrehajtott magyarítás és az ugyanolyan gondosan folyó katonatoborzás számtalan esetben egészen képtelen helyzetet teremtett. A kivégzők és a toborzók ugyanis ugyanabban a helységben, ugyanabban az időben is végezték a munkájukat, gyakran ugyanazok a személyek voltak a toborzók és a kivégzők, s még képtelenebb, hogy megesett, ugyanazokat a személyeket toborozták, akiket később kivégeztek. Megtörtént az is, hogy a magyar családok némely férfi tagjait önkéntesnek vitték, ugyanakkor más tagjait lemészárolták.¹²

Ilyen óvintézkedések ismeretében eléggé világos, hogy Délvidéken élő magyarok ellen a tervezett atrocitást a legnagyobb titoktartással hajtották végre, és gyorsan, még az új hatalom megszilárdulása előtt. A tettesek minden hangoskodása és érvelése ellenére nyilvánvaló, hogy nem bűnösök felelősségrevonása folyt. A partizánok, a helyi szerbség és a magyarság is tudta, hogy mindazok, akiket bárminemű felelősség terhelt a negyvenkettes razzia vagy más, a magyar közigazgatás ideje alatt¹³ elkövetett törvénytelenység miatt, azok elmenekültek a nyilasokkal és a német hadsereggel. Ittmaradt a vétlenek tömege. A papok is jórészt maradtak. Erre utasította őket egyébként az egyházi főhatóság nevében a kalocsai érsek is.

A Csurogon szolgáló plébánosnak nem volt szüksége ilyen főpásztori utasításra. Neki annyi baja volt a korábbi rendszerekben és rendszerekkel, meg azok támogatóival, hogy ha nem is aggodalom nélkül, de nyugodt lélekkel és tiszta lelkiismerettel nézett

szembe egy olyan újabb rendszerrel és annak ideológiájával, amelyről ugyan neki a lehető legrosszabb volt a véleménye, de amelynek eljövetele ekkor már elkerülhetetlennek látszott. Nem feltételezhető, hogy nem volt eléggé tájékozott. Beszédeiből biztosan következtetni lehet arra, hogy a várható uralomváltást maga is elkerülhetetlennek látta. Ha valami esetleg megnyugtatólag hatott rá, az a propaganda volt. Az új rendszer ugyanis nemzeti és vallásszabadságot, jogegyenlőséget hirdetett és ígért, többek között. A propaganda buzgón terjesztette, hogy az ártatlanoknak nem lesz bántódásuk, és hogy az új hatalom alaposan meg fogja vizsgálni, ki a felelős és ki az ártatlan. Nézeteiért, szókimondásáért őt a németjei kivetették magukból, évekkel korábban, amikor még káplánként Bezdánban szolgált. A többséggel szemben ellenezte a Kulturbund megalakítását. Nem a németek ellen volt kifogása, hiszen maga is leírja nem egy helyen, hogy ő németből lett magyarra, hanem azt, amit már a hitleri hatalom kezdetén a Kulturbund képviselt. Nem kis tisztánlátás kellett akkor, hogy egy falusi pap ezt észrevegye, s nem kis erkölcsi tartás ahhoz, hogy a kor erőszakosan terjedő divatja ellenére ezt ki is merje mondani.

Bizonyos lehetett benne, nem merült még 1944 őszén feledésbe, hogy a magyar honvédséggel életveszélyes konfliktusba keveredett, alig néhány héttel az után, hogy 1941. húsvét hétfőjén megérkezett Csurogra. Följelentői között ott voltak azok a csurogi magyarok is, akik a királyi Jugoszláviában szintén áskálódtak ellene, akkor többek között azért, mert ő nem nézte jó szemmel, hogy magyar létükre a szerb radikális pártba iratkoztak.

Az volt a szokása, hogy amit nem tartott helyesnek, azt a templomban kiprédikálta. Például a szentmiséről elkésőket a szószékről megintette. Volt hozzá erkölcsi tartása és ereje, hogy megtegye. Nem elhanyagolható jövedelméből ugyanis tetemes eszközökkel támogatva a helyi magyar szervezeteket; karácsonyra élelmet és ruhát osztogatott a szegény helybeli magyarok között. Olyan volt a faluban, mint az élő lelkiismeret. A gazdagokat például ostromozta szintén a szószékről a fukarságuk miatt. Mindenkit, aki menekült a gyerekvállalás elől, keményen megintette, hogy rosszul cselekszik, árt az isteni parancsnak és a nemzeti érdekeknek. Dörgedelmei miatt

sokkal állt hadban, de igazának tudatában mindenkor vállalta a konfliktust. Talán a kor volt olyan, hogy végül is mártírrá kellett válnia.

A MÁRTÍR ELŐÉLETE

Egészen rövidre fogva ilyen volt a csurogi katolikus pap sorsa. Azóta háborús bűnösként tartják számon. Nyughelye ismeretlen.

Hámozzuk le a gyilkosok által szőtt történelmi leplet a történetekről, nézzük meg, kiről is állítják még ma is, hogy olyan súlyos bűnököt követett el, hogy pap létére, a hívei és a falu más nemzetiségű lakossága előtt nyilvánosan ki kellett végezni. Tetemét elrejtették, templomát lerombolták, híveit – miután vagy félezret kivégeztek közülük – örök időkre száműzték.¹⁴ És milyen volt az említett hadbíróság?

Nem csupán a csurogi katolikus pap lakolt akkor tisztességes magatartása miatt. Szinte az egész bácskai Tisza mente, de egyéb bácskai magyar plébániák sok más papját is kivégezték. Erre a sorsra jutott a martonosi Werner Mihály, Dupp Bálint szemináriumi évfolyamtársa, ilyenre a horgosi Virág Mihály, a tóthfalusi Szabó Dénes, a moholi Varga Lajos, a péterrévei dr. Takács Ferenc, az óbecsei Petrányi Ferenc, a csurogi Dupp Bálint, a mozsori Köves István, a sziváci Plank Ferenc, eltűnt Zomborban egy református vendéglelkész, kivégezték a palánkai Weinert Imrét és Unterreiner Károlyt, valamint két újvidéki Ferenc-rendi szerzetest: Körösztös Krizosztóm rendházfőnököt és Kovács Kristóf jászberényi születésű rendtársát. Ezek csak a bácskai magyar papok, s azoknak sem teljes a névsora. A németek javarészt később lakoltak, általában a gyűjtőtáborokban.

Csurogon a magyarok számára a partizánok megérkezésének első napjától világossá vált, hogy azoknak lesz igazuk, akik vérengzéstől tartottak. A kivégzések azzal kezdődtek, hogy lelőöldözték azt a merő véletlenségből ott tartózkodó leventecsapatot, amelynek a létszámát az emlékezők 25–50 főre teszik. És azzal végződtek, hogy a helyi hatalmat tartó szerbség kimondta: a magyaroknak a

saját érdekükben el kell hagyniuk Csurogot. Ezt úgy kell érteni, hogy nem tudnak velük együtt élni, tehát ha a magyarok élni akarnak, akkor távozzanak. Ez az értelmezés mai napig is tartja magát. A csurogi, 1914-es születésű Mellár Lajos grafikus megírta emlékiratait (Forum Kiadó, 2000). Ennek a 117. oldalán olvasható: „A faluban kidobolták, hogy a csurogi magyaroknak saját érdekükben el kell hagyniuk a települést.”¹⁵ Egyértelmű: eldöntetett, hogy ha valaki magyar léteire ottmarad, az az életével fog fizetni. Ekkorra már kivégezték Dupp Bálintot, a papot, Füstös József bírót, Pogács Imre állatorvost és még néhány száz magyart. Teleki Júlia, a *Keresem az apám sírját* című könyv szerzője a Csurogon kivégzett magyarok közül 397-nek a nevét felkutatta. Ezután következett a kitelepítésről szóló, minden jogalapot nélkülöző rendelet, de amelyet elfogadott és a maga rendeleteként tett közzé a katonai közigazgatás. Jellemző, hogy a mindössze néhány napra rá történt szabályai kitelepítésről, s a néhány hónappal később bekövetkezett mozsoriról már nem tájékoztatták a közvéleményt. A jogfosztottakat a németekkel együtt a Járekon létrehozott haláltáborba terelték. Teleki Júliának az ott meghalt csurogiak közül 41 személynek a nevét sikerült felkutatnia több-kevesebb pontossággal. A táborban ezenfelül elhunyt még 44 csurogi gyermek, elsősorban újszülött. Azóta előkerült még öt személy adata, ez hozzávetőlegesen 527 csurogi magyar áldozatot tesz ki, vagyis az egykori Csurog magyar lakosságának körülbelül az ötödét. Szinte a teljes felnőtt korú, nemzőképes férfilakosságot.

Dupp Bálint inkább németnek mint magyarnak született 1883. február 11-én a Palánka melletti Bukinban. (Dunabökeny, ma Mladenovo.) A falu ha nem is volt tiszta német lakosú, a nagy többséget ők képezték. Az 1910-es népszámlálás szerint 3624 lakójából 2958 volt német, mindössze 496 magyar, 41 szerb, 20 szlovák, 2 horvát és 111 egyéb, akiknek többségét a sokácok képezték. A németiség dominanciája a kalocsai egyházi összeírás szerint 1944-ben így alakult: 3625 fő az összlakosság, 3180 német, 225 magyar, 10 szláv, 4 zsidó, 206 egyéb. Nem feltételezhető ennek alapján, hogy a falu lakossága valamiféle elmagyarosodási folyamatnak lett volna a részese, inkább az, hogy aki közéjük keveredett, az maga is elnémetesedett. A Dupp család nyilván nem volt tisztán sem magyar, sem német. Bálint édes-

anyja, Feldtac Rozália, édesapja nevét Andrásként emlegetik a harmincas-negyvenes években keletkezett okmányok.

A szabadkai püspökség levéltárának adatai szerint életútja így alakult:

A gimnáziumot Szegeden, Szabadkán és Kalocsán végezte 1894 és 1902 között. Nincsen külön megjegyezve, tehát a négy általánost szülőfalujában végezhetette. A teológiát Kalocsán 1902 és 1906 között, ott szentelték föl 1906. június 29-én. Káplánkodott Nemesmiliticsen (Srpski Miletic), Kerényben (Kljajicevo) Bácsordason (Karavukovo), Gádorban, Gákován (Gakovo), Bácsszentivánon (Prigrevica), azután plébániavezető volt ugyanott, majd ugyanaz Bezdánban, ahol átélte az impériumváltást, innen rövid időre hasonló beosztásban Péterrévára (Bačko Petrovo Selo) került és végül 1923. október 17-én plébánosi kinevezést kapott Csurogra. Itt érte az erőszakos halál, amiről a szabadkai egyházi nyilvántartóban ennyit őriznek: „Occasione perturbationum bellicarum vitam perdidit a. 1944.” Vagyis: életét vesztette a háború zűrzavarában, 1944-ben.

Bizonyosra vehető, hogy édesanyja együtt érzett a magát németből lett magyarnak valló fiával, hiszen a plébánosi kinevezés megszerzése után nála telepedett le Csurogon, ő volt a házvezetőnője és a szakácsnője, két megfontolásból. Így ugyanis az anyának is volt biztos megélhetése és tető a feje fölött, s a plébánosnak nem kellett külön gazdasszonyt és szakácsnőt tartania. A szakácsnőn megtakarított pénzen a plébános rengeteg, magyar célú helyi ügyet tudott támogatni. Az édesanyja által nyújtott segítséget a fiú szerette volna kellő hálával viszonzni, ezért tette meg őt az 1933-ban kelt végrendeletében általános örökösévé. A végrendelet utal részben a plébános vagyoni helyzetére, de nem csupán arra, érdemes teljes egészében idézni.

„D. a J. Kr!¹⁶

Végrendekezés.

A teljes Szentháromság nevében a következőképpen végrendelezem:

Hogy ily gyenge plébánián megbírtam élni, édesanyámnak köszönhetem, ki 9 éve ingyen kiszolgál engem, ezért minden ingat-

lan és ingó vagyonom általános örökösévé őt teszem meg. Őt illeti Bukinban levő 3 darab földem, csurugi berendezésem, bútoraim, ruháim, az 50 000 Din. os biztosításom, akként, hogy ez összeg átvétele után köteles

10 000 D. azaz tízezer Dinárt Suboticára küldeni papnevelési célra,

10 000 D. azaz tízezer Dinárt Steylbe missiók célra, bennszülött papnevelésre,

10 000 d. azaz tízezer Dint. a bukini kath templomépítési alapra.

Csurugról való elmenetele előtt tehetségéhez képest adjon a csurugi szegényeknek és halálom után hamarosan szolgáltasson lelkem üdvösségéért száz misét.

Csurug, 1933. XII. 14. Dupp Bálint plébános.

Dupp Bálint, csurugi plébános előttünk kijelentette, hogy ez irat az ő végrendeletét tartalmazza.

Csurug, 1933. XII. 15.

Dobos János
Dukai Lajos”

Az 1944-es csurugi polgári áldozatok között szerepel egy Dukai Lajos, a katolikus harangozó. Nyilván ugyanaz a személy.¹⁷

Bukinban egyébként már akkor is volt, és ma is van katolikus templom, noha a hívek száma 2001-re majdnem nullára esett. A magyarok és a németek szinte nyomtalanul eltűntek onnan.

Dupp Bálint 1917 és 1922 között, tehát a tizennyolcas fordulat idején is Bezdánban szolgált. Erről így ír az 1941. június 5-én, a kalocsai Érseki Hatóságnak címzett önéletrajzi levelében:

„Amikor a szerbek bejöttek 1918-ban az akkori bezdáni jegyző: Kiss Gyula, a volt magyarországi jegyzőegyesület alelnöke összehívatta az úri kaszinó tagjait és kifejtette, hogy a szerbek nem fogják jó szemmel nézni, ha úri kaszinónk elnevezése: Magyar asztaltársaság. Változtassuk: bezdáni kultúregyletté. Mindenki hallgat vagy helyesel. Én felszólaltam: ellenzem. A szerbeknek magyar időben volt maticájuk, szerb gimnáziumuk és tanítóképezdéjük, miért ne lehetne nekünk magyar asztaltársaságunk. Magukban sokan igazat adnak nekem, szavazáskor magam maradtam.” A bezdániaknak is, mint minden más falu egyesületei vezetőinek be kellett adniuk be-

jegyzésre egyesületük okmányait az új hatóságnak. Dupp Bálint volt a bezdáni Katolikus Magyar Népkör elnöke. Ő ezen a néven kérte a bejegyzést, holott, mint megjegyzi, az urak a szerb nyelvű alapszabályokban az elnevezést szintén szerbre változtatták.

De nem csupán a magyarság megőrzésére ügyelt, hanem ellene tett minden olyasminek, ami szerinte sértő lehetett más nemzetiségekre. Erre még a negyvenegy-negyvennégy közötti időszakban is vigyázott és emiatt keveredett nagy bajba. Bezdánban, abban az időben, szép számban éltek németek. (1941-ben 7000-re becsülték a helybeliek számát, köztük 440-re a németekét. – A kalocsai egyházi levéltár adata.) Nem tudni, mikor történt az alábbi eset, de jellemző: „Az ottani németek később Kulturbundot akartak létesíteni, megbeszélésükre meghívtak engem, kifejtettem előttük: Német őseink nem bírtak megélni őshazájukban, ezért jöttek Magyarországra és itt a legjobb földeket kapták, nemcsak megéltek, hanem meggazdagodtak, minden hivatal nyitva állott előttük, példa Wekerle Sándor, aki sváb létére többször volt Magyarország miniszterelnöke¹⁸. A szerbek kisebbség. Hogy felülkerekedjenek, szükségük van a németek támogatására, ha evvel legyűrték a magyarokat, a németekre kerül sor. (...) Míg én Bezdánban voltam, Kulturbund nem alakult.” (A Kulturbund néven ismert német kisebbségi egyesületek hálózata a húszas évek legelején kezdett el alakulni a tájunkon.)

A CSUROGI PLÉBÁNOS

„Amikor 1923-ban Csurogot kértem, Budánovics, akkori apostoli adminisztrátor lebeszél: »Nem magának való, maga Újvidékre vagy Szabadkára való, nem Csurogra. Száz évvel előttük van, nem értik meg.« 17 évi tevékeny papi múlt volt mögöttem, mindenki csodálkozott, hogy e gyenge állomásra megyek, de a názáreti szegény Jézus lebegett szemem előtt és úgy gondoltam, mire idősebb leszek, majd kapok nagyobb statiót, pl. Péterrévét.”

Nem lehetett átlagos pap, mert távolabbi és magas körökben is volt ismeretsége, ami igazolja Budánovics véleményét, hogy száz évvel megelőzi a csurogi környezetet. Csurogra helyezése annál is

inkább furcsállható, mert odahaza, sem a családon belül, sem a faluban nem tanulhatott meg szerbül, a német elemiben és a magyar gimnáziumban pedig nem is oktattak sem szerb, sem horvát nyelvet. Amikor elfoglalta a csurogi plébániát, akkor tisztában volt vele, hogy neki szerbül tudnia kell. Meg is tanult. A szerb pópával a kötelező egyházi érintkezéseken túl is tartott kapcsolatot, rendszeresen találkoztak és a két egyházhoz tartozó hívek bizonyára elégedetten vették tudomásul, hogy papjaik ugyanolyan természetes kapcsolatban állnak egymással, mint maga a különböző vallási közösséghez és különböző nemzethez tartozó lakosság is. Parasztok, iparosok, a művelt helybeliek a társadalmi érintkezések során ekkoriban már nem különültek el egymástól Csurogon, még ha mind-egyikük gondosan ápolta is a maga nemzettudatát. Sőt, az vált szokássá, hogy a szülők a gyermekeiket módszeresen küldték a más nemzetiségű családokhoz parasztkodni vagy szakmát tanulni, hogy így elsajátítsák egymás nyelvét és műveltségét. Dupp Bálint így maga mellé vette egyik unokaöccsét, Dupp Jakabot Bukinból, s a tőle vagy harminc évvel fiatalabb gyerekekkel együtt tanult szerbül, mert úgy mérték fel, hogy a szerbek között élő plébánosnak és a német faluban élő unokaöcsnek is szüksége van a szerb nyelv ismeretére. A társadalmi kapcsolatokat azonban ő magasabb szinten is ápolta. Egyik életrajzi levelében megemlíti, hogy 1914-ben bizonyos Mosoni méltóságos úrral megismerkedett Wörishofenben¹⁹, aki beajánlotta az érsek – nem említi, melyikről lehet szó – figyelmébe, s ennek köszönhetően az engedélyt adott neki, hogy Máriagyűdön, az érsek ezüstmiséjén, és az utána tartott szeretetlakomán személyesen részt vegyen.

Ha csakugyan az volt a szándéka, hogy az elhagyatott csurogi magyarokat sok-sok küzdelem árán majd felkarolja, hát nem csalódott elképzeléseiben, mert kemény, csakugyan küzdelmes szolgálat várt rá, de sikerei is voltak.

Első és nem kis baja abból adódott, hogy a helybeli magyarok zöme nem akarta fizetni a párbért. Érthetőbben az egyházi adót. A csurogi magyarok ugyan nem voltak arról nevezetesesek, hogy anyagiilag úgy általában jól álltak volna, sőt, inkább ennek az ellenkezője mondható. Annak ellenére, hogy a magyarok a helyi lakosságnak

majdnem pontosan a harmadát tették ki, a község határában fekvő mintegy 22 000 hold földből mindössze 1200 volt a tulajdonukban. Egy nem magyar – lényegében úgy is mondhatjuk, szerb – csurogi személy tulajdonában körülbelül 3,5 hold föld volt, egy magyaréban viszont mindössze fél. A magyarok voltak a helybeli földnélküliek, akik béreskedéssel, napszámoskodással, cselédeskedéssel keresték a kenyerüket, illetve szakmát tanultak. A négy helybeli gyárból és malomból egy volt magyar tulajdonban; a kereskedők száma 48 volt, közülük 28 magyar; az iparosok száma pedig 151, s ebből 45 volt magyar. A negyvennégyes razziára visszaemlékezők némelyike felidézte emlékezetében, hogy a szerb gazdák között akadt, aki azért ellenezte a magyarok kivégzését, mert akkor nem lesz, aki a földet műveli, illetve aki dolgozzon.²⁰ A magyarok közül tehát azért nem fizették sokan a párbért, mert szegények voltak, gondolná ezeknek az adatoknak az ismerője. Dupp Bálint szerint másról is volt szó. A helybeli magyar gazdák közül némelyek nem is akartak fizetni. Maga Dupp plébános nem egy helyen felrója ezt nekik, s amilyen szókimondó, harcos természetű ember volt, feltételezhető, hogy erre vonatkozó véleményét a szentbeszédeiben is kifejtette, ami miatt ezek a gazdák haragosaivá váltak és ezért szervezkedtek folyton ellene. A párbér nem fizetése régi baj lehetett, aminek a gyökere esetleg mégiscsak visszanyúlt a csurogi magyarok szegény mi-voltáig, amikor még kevesebb volt a földjük, szolgálni jártak a török utáni telepítéskor nem kis birtokhoz juttatott szerb gazdákhoz. Az érsekség már maga is tudott erről, éppen ezért a csurogi katolikus pap megélhetését biztosítandó 34 hold földet – papi szessziót – vásárolt a helyi plébániának. „Nemsokára, [állami rendeletre] be kellett vezetni a hitközségi adót. Ez ellenem zúdította a híveket. A szegények nem akarták belátni, hogy ez rájuk nézve jobb és általában méltányosabb. Ráhallgattak az uszító gazdákra és tömörültek ellenem az általuk alapított Népkörben. Hitközségi választásokon győztek. Így folyt a harc néhány éven át, végül mégis ura lettem a helyzetnek: 13 év óta biztos többségem volt.” – írta 1941-ben az érseknek, amikor indokolta, miért szokott, többek között, kemény hangot használni a szentbeszédeiben. De hozzáfűzte azt is, amit az egyházi adó kötelezővé tétele után meghirdetett önérzetesen:

„Senkit végrehajtani nem fogok, ha ők ennyit áldozni nem tudnak a hitükért, majd áldozom én.” A rendkívül heves természetű, igazáért a végsőkig küzdeni tudó pap igazságérzetére utal ez, hogy a nemfizetőkhöz nem küldött végrehajtót, amihez pedig joga lett volna.

Első évtizede a viaskodással telt el Csurogon, de amikor már a többsége megvolt, a kisebbségben maradtak továbbra is folyton áskálódtak ellene, és végül kemény visszacsapásra adott nekik alkalmat a plébános keményhangú prédikációja a magyar honvédek bejövetele után. A szájhősök előbújtak és súlyos vádakkal, nemzetárulással terhelve följelentették a honvédség helyileg illetékes legfőbb parancsnokánál, Platthy Pál tábornoknál, a Magyar Királyi 13. Honvéd Gyalogdandár parancsnokánál, amiből ha országos botrány nem is támadt, de a csurogi plébánost meghurcolták miatta. Az általános magyar eufóriában a nyilvánosság nem foglalkozott vele, a korabeli jelentős délvidéki napilap, az Újvidéken megjelenő *Reggeli Újság* még csak egy nyúlfarknyi hírben sem említi. Feltehetőleg jól ismerte a papot is és feljelentőit is. Botrány pedig azért nem támadt, mert mind a tábornok, mind az egyházi főhatóság, elsősorban Zichy Gyula, kalocsai érsek úgy mérték fel, nincs szükség egy olyan papot bezáratni vagy akár csak elcsapatni, aki bő tizenhét éven keresztül példásan vezette a szerb többségű faluban a magyar plébániát, s akiről a széles itteni magyar nyilvánosság tudta, milyen fontos szerepet játszik a helyi magyarság életében.

A MAGYAR ÉLET SZERVEZŐJE

A plébános mindössze két éve volt a faluban, de máris feltámasztotta a korábban már megalakított, de a Délvidék elcsatolása után elsorvasztott egyházi és világi magyar szervezeteket. Többek között az olvasókört, a katolikus legényegyletet, a keresztes egyletet. Újraindult a faluban a magyar polgári élet és a parasztság-napszámosság is szervezett magyar közéletet élhetett. S mivel a plébános volt a magyar élet gerjesztője, szinte minden tőle függött. Jó társra talált a Szenttamásról 1925-ben Csurogra áttelepült Dobos Jánosban, aki már Szenttamáson bebizonyította, hogy tudja szervezni a

művelődési életet, Csurogon tulajdonképpen csak folytatta a munkáját. Méghozzá szép sikerrel. Az akkori csurogi magyar művelődési megmozdulásokban szinte mindenütt ott találhatjuk őt, háta mögött a plébánossal. 1936-ban színjátszó amatőrjei a *Falu rosszával* elnyerték a *Reggeli Újság* műkedvelő versenyének harmadik díját. „Nagy lendületet vett a kulturális élet Dupp Bálint plébánosnak Csurugra történt áthelyezésével is.” – írja az akkori magyarság amatőr művelődési életéről szóló legátfogóbb könyv, az 1940-ben kiadott *Bokréta*. Jellemző, hogy a falu nevét nem volt szabad magyarul említeni, ezért írnak Csurog helyett Csurugot. A könyvben ilyen sorokat olvashatunk: „1935-ben megalakította a Keresztes Egyletet”, „Az egyesületnek [...] Budánovics Lajos püspök átengedte néhai Nagy Mátyás kanonokplébános szép házát. [...] A téli hónapok vasárnap délutánjain a tanultabb tagok felolvasást tartanak” stb. A rendelkezésre álló írásos emlékek nem utalnak arra, hogy ez az eleven magyar élet valamilyen konfliktusos helyzetet teremtett volna a többségi helyi lakossággal, vagy akár csak az igen erős befolyással rendelkező helyi szerb pópával. Mondhatni: mindenki élte a maga életét. A szerbek, fölényük tudatában – ami részint abból adódott, hogy ők voltak a falu gazdajai, részint pedig abból, hogy ők voltak az államalkotó polgárok –, a magyarok pedig kisebbségi sorsuk terheit viselve. Mert hát Csurog sem volt kivétel, ott is érvényben voltak mindazok a rendelkezések, amelyekkel az akkori állam a kisebbségeket sanyargatta, s aminek egyik legdurvább megnyilatkozásai közé tartozott, hogy a magyarok anyanyelvüket nem használhatták a hivatalokban. A csurogi magyarok azonban olyan szerbek között éltek, akik bő másfél évszázad során megszokták, hogy más nemzetiségű és vallású népek is élnek a világon, nem úgy, mint az első világháború után betelepített dobrovoljacok. A csurogi szerbek között igen sokan tudtak magyarul, és a magyarok között igen sokan szerbül. Tisztelték egymás szokásait, sőt, hellyel-közzel tartották egymás vallási ünnepeit is.²¹ A faluban a konfliktusok inkább és sokkal gyakrabban a nemzeteken belüli csoportok között támadtak, és nemigen nőttek ezek határain túl.

A plébános arról is ismert volt, hogy igen gyakran – mondhatjuk, hogy rendszeresen – adakozott és hitelezett a rászorulóknak vagy a

pillanatnyilag megszorultaknak, aminek az lett a következménye, hogy sokan tartoztak neki, és sokan nem tudták törleszteni adósságukat. Tehát sokan haragudtak rá. Megvádolták, hogy túl gazdag. S ezt a vádat akkor fogalmazták meg ellene, amikor a magyar katonai hatóságoknál keveredett bajba. Két tanyája van, vádolták, amire ő azt válaszolta: „Egyik tanya tényleg az enyém, én saját zsebemből építettem a plébániai szesszióra hatósági kölcsön igénybevétele nélkül. Ilyet is csak én teszek. Felmondtam a biztosítási kötvényemet, vesztettem ezáltal 40%-ot. Mindenemet befektettem, hogy ha egyszer nem édesanyám lesz minden eselédem ingyen, hanem fizetett cselédséget kell tartanom, esetleg káplánt is, tudjak megélni 6000 dinár évi fizetéssel.” A tanyát azzal a szándékkal építette, hogy a föld bérlője onnan gazdálkodhasson, fejősteheneket tartva, a tej haszna mellett, a trágyával megtermesítik a földet és az „nem 7–8, hanem 14–16 métermázsát fog teremni”. A haladó gondolkodású gazdák eszejárása volt ez akkoriban. Természetbarát, mondanánk mai logikával. „17 év óta vagyok itt. Nem dohányzom, nem kártyázom, kaszinóba soha nem járok, nálam dínom-dánom nincs, csak itt-ott egy barátságos ebéd vagy vacsora. Elég kopottan járok, csak hogy fizetésemet vagy annak nagy részét szegény híveim felsegélyezésére fordíthassam. Ezt igazolja a következő eset. Nov.-ben a két gondnokkal kimentem a temetőbe. Erősen fújt a szél. Ők felgyűrték a prémes gallérjukat, én nem, mert nekem ilyen nincs, nem is volt soha. Rind János gondnok erre azt mondja, miért nem veszek ily gallért, plébánost az megilleti. Erre Boldizsár gondnok azt mondja: akkor nem jut télkabát az iskolás fiúknak.”

HADBAN A MAGYAROKKAL

Csurog magyarjai ugyanolyan életet éltek, mint az akkori Jugoszlávia bármely más faluéi. A negyvenes évek elején már a levegőben lógott a változás, a magyarokat egyre fűtötte a változás reménye, a távolabbra látók pedig egyre jobban féltek a változásokkal járó következményektől. Eléggé világos volt, hogy Európában és a világ-

ban nem maradhat büntetlen az olyan politika, mint amilyenel Hitler hatalomra jutott, és amellyel irtani kívánta mindazon nemzeteket – az ő megfogalmazása szerint: fajokat –, amelyekről azt hitte és kürtölte, útjában állnak, vagy amelyek csakugyan útjába álltak éppen e politikájának meghirdetése után.

1941 márciusának végén a jugoszláv királyi kormány csatlakozott a háromhatalmi egyezményhez. Emiatt, mire a csatlakozást aláíró kormányküldöttség visszaért Belgrádba, ott katonai puccsot szerveztek. Hitler terve veszélybe került. A másik nagy európai gonosz, a Szovjetuniót irányító Sztálin elleni villámháborúját veszélyeztetve látta, lerohanta tehát Jugoszláviát, a magyar honvédek bevonultak a bácskai és más, déli részekre is. Húsvét hétfőjén érkeztek meg Csurogra, ahol a helybeli magyarok virággal és örömmámorban úszva várták őket, a szerbek pedig olyan lelkiállapotban, mint amilyenbe a magyarok kerültek 1918-ban, amikor a francia gyarmati hadsereg nyomában a szerb is, és ezzel a szerb hatalom is megérkezett. Csurogon a negyvenegyes rezsimváltás nem zajlott le véröntés nélkül. Hogy valójában mi történt, azt még ki kellene kutatni, mert ezt mindenki úgy mutatja be, ahogyan a maga érdeke kívánja. Tény, hogy vér folyt a magyar hadsereg megérkezésekor. A honvédség talán fel is készült ilyesmire, ennek következtében állomásozott a községben a szokásosnál erősebb fegyveres egység. Mellár Lajos szóbeli közlése szerint néhai Füstös Miklós csurogi állatorvostól – nem volt rokonságban a kivégzett Füstös József bíró családjával – azt hallotta még akkoriban, hogy a szerb pópa kútjába provokatőrök dobtak fegyvert, s miután ezt megtalálták, a pópát kivégezték.

Május 11-én a Csurogon állomásozó honvéd tüzérsztag katonái számára szentmisét szolgáltatott a helybeli katolikus plébános, Dupp Bálint. Rá jellemző módon nem átlagos szentbeszédet intézett a jelenlevő tisztekhez, altisztekhez és közlegényekhez. Ő mindig konkrétan, az életből vett eseményekkel példálózott. Történt, hogy már a bevonulás napjaiban súlyos, magyar polgári személy és honvédek közötti incidens zavarta meg a békésnek egyébként sem mondható hangulatot. Nem készült a háború után mértéktartó felmérés a bevonulás körülményeiről és arról, hány áldozat esett a

honvédség érkezésekor. Az 1946-ban Újvidéken kiadott *Zločini okupatora u Vojvidini 1941–1944* című kiadvány, amelynek ez kellett volna, hogy feladata legyen, lényegében egy uszító jellegű kiadvánnyá silányult, nem tekinthetjük állításait mérvadónak. Még a jugoszláv kutatók sem szokták idézgetni. A 40. oldalán ezt írja: „A magyar megszálló csapatok 1941. április 13-án vonultak be Csurogra, ahol a falu magyar lakossága várta és üdvözölte őket, míg a szerb lakosság békésen és korrektül viselkedett. A béke azonban gyorsan felbomlott. Itt is lövöldözést rendeztek és a megszálló katonák a nemzetőrökkel együtt eszeveszetten lövöldöztek az utcákon. A lövöldözés után, amiről a fasiszták részéről azt állították, hogy a rejtőzködő hazafiak provokálták ki, házkutatásokat tartottak szerbek házáinál és sok gyanúsítottat letartóztattak, némelyeket a házukban le is lőttek. A letartóztatottak majdnem mindegyikét a legkegyetlenebb módon kínozták, némelyeket annyira megverték, hogy a legkínzóbb fájdalmak közepette belehaltak. Csurogon a megszálló katonaság bevonulásakor negyven ártatlan áldozatot gyilkoltak meg.”²² Ugyanebben a könyvben a 275. oldalon név szerint felsorolják az áldozatokat, összesen 15 személyt. Semmi utalás arra, hogy a névsor hiányos. E helyen ez kevésbé lényeges, csupán arra mutat, hogy a háború végén hogyan viszonyultak az ügryhöz. Többek között e viszonyulásból adódik, hogy még ma sem tudjuk, miért is kellett meghalnia Dupp Bálint plébánosnak és oly sok más csuroginak. Magyaroknak és nem magyaroknak.

Bizonyos, hogy a bevonuláskor volt lövöldözés. Nyilván ez rendítette meg többek között a lelkiismeretes plébánost, és serkentette arra, hogy teljes figyelemével kísérje, mi is történik a faluban. Nem csupán az ő híveivel és nem csupán a magyarokkal. Ő egyébként törődött a két nép viszonyával korábban is. Erről ő maga így fogalmaz az érseknek írt, 1941. május 5-ei keltezésű levelében: „Amikor a Magyar Párt belátta, hogy Jugoszláviában nem működhet önállóan és szövetkezett a [szerb] Radikális Párttal, én Zsablyán a képviselő próta és a főbíró előtt kijelentettem: Kezünket és szavunkat odaadjuk, de gerincünket és magyarpártiságunkat fenntartjuk.” Egy másik, rá jellemző eset leírása ugyanebben a levélben: „1940. jan. hóban a csurogi tantestület Szent Száva tiszteletére ünnepélyt rendezett. A

magyar tagozat 4. o. tanítónője egy magyar kislányt le akart térdeltetni, kezeit összetétni Szent Száva előtt, és neki megköszönni, hogy minket írni-olvasni megtanított, mily »jadna« [nyomorult] szerencsétlenek lennének a gyerekek, ha ezt nem teszi Szent Száva. Két nappal az ünnepély előtt ezt megtudtam, írtam az igazgatónak: katolikusoknak ezt megtenni nem szabad, ez bűn, csak Róma által kanonizált szentek előtt tehetünk ilyet.”

Bizonyos, hogy ilyen tetteit megjegyezték nemcsak a magyarok, de megjegyezhettek róla mást is. „Kérem a híveket: Adjunk alázattal hálát Istennek, hogy váratlanul felszabadított minket: elvette Simović és Gavriló eszét²³. Nem mi szabadítottuk fel magunkat. Miként Jézus apostolainak mutogatta magát feltámadása után, hogy örüljenek, nem Kaifásnak és Pilátusnak, hogy letörje őket, mi is csendesen örülünk magunk között, ne éreztessük fölényünket a szerbekkel, ne gorombáskodjunk velük, még ha ők ezt meg is tették velünk. Mutassuk meg, hogy mi nem vagyunk vadak, balkániak, hanem európaiak, műveltek, igaz keresztények, akik követjük Krisztust, ki gyilkosainak megbocsátott, sőt értük is ontotta vérért.” – írta ugyanabban a levelében. Keserűen megjegyzi, hogy ilyen prédikációi miatt ellenségei „jugoszlóven”-nak gúnyolják, amióta a magyar honvédek bevonultak. Ellenségeinek a táborát 20–30 főre becsüli, akiket egy volt hitközségi elnök irányít, akinek az a sérelme, hogy a pap, néhány évvel korábban menesztette a hitközség éléről. „Első közöttük egy dúsgazdag, ki szegény kubikos volt és csak annak köszönheti vagyonát, hogy elődöm küldönce volt a becskereki áll. ispánhoz. A köztük folyó gazdasági üzletből neki is jutott. A hitközségi adó ügyében ő is fővezér volt dacára 20 évi templomatyaságának és vagyona papi eredetének.” Nem tudni, mi történt a helyi katolikusok között, de egyik, szintén ekkori keltezésű és ugyancsak az érseki hatóságnak címzett levelében a plébános elmond egy sajnálatos drámai történetet azzal összefüggésben, hogy ellenségei el akarják mozdítani állásából, ami egy plébános esetében csak igen ritkán és csak súlyos indokok miatt szokott megtörténni. „Imént járt nálam egy szerb asszony, dobrovoljac felesége, kérdezni, mi lesz velők? El kell-e menniök? E közben kijelentette, hogy szomszédasszonya: Kovács Istvánné mondta: Úgy kell papunknak, miért

védte a szerbeket, ezt a nyelvet ki kell pusztítani. A szerb nő figyelmeztette, mennyi jót teszek én magyar híveimmel. Erre azt válaszolta: Minek neki 2 szállása.” A továbbiakban elmondja a hatalomváltás idejéből az esetet, amelyre fentebb utaltunk: „Megjegyzem még: Csurug volt az egyedüli község, mely 1918-ban elkergette papját, pedig az csak magyarul tudott, nem szidta őket, hisz prédikálni nem tudván, ritkán hallatta szavát. És most újra Csurug az egyedüli, aki elúzi lelkipásztorát. Éppen írásom elején említett Kovács István csinos lőtt be akkor is elődöm ablakán.” Nem tudni ma már, mit jelent ez az ablakon való belövés és mit a csinos jelző. Az idézetekből azonban megérteni, hogy Dupp plébános olyan viszonyban állt a szerbekkel, hogy egy szerb asszony hozzá fordult panasszal, s neki volt bátorsága fogadni őt abban az időben, amikor a forrófejű magyarok őt, magát is elmarasztalták emiatt. Megtudjuk azt is, hogy a honvédség bevonultán és az anyaországhoz visszakérülésen fellelkesült magyarokat mérsékletre inti! Nem csupán a papok, a délvidékiek között, úgy általában is igen ritkán tapasztalt bölcsesség érezhető e mögött. Egy újabb idézetből az is kiderül, hogy a magyar hatóság és honvédség védelme alatt annyira hősködők milyen meghunyászkodva viselkedtek a negyvenegyes fordulat előtti napokban. „Amikor a honvédség bejövetele előtt a volt dobrovoljácok akarták a polgárőrséget megalakítani, a magyarok féltek, de csak egy mert bemenni a községházába és kimondani: ezeknek eleget volt fegyver a kezükben, legyen most már egyszer a mienkben. E bátor magyar nem Farkas Pál volt, hanem Dupp Bálint. Ők otthon lapultak akkor, csak most, mikor tisztá a táj, biztos az írha, mernek előállni szittyamagyságukkal.”

Ilyen körülmények között, ilyen hangulatban hangzott el a katonamisén a szentbeszéd, amely miatt egyes emlékezők szerint az egyik tiszt a szószékről beszélő papot azon nyomban le akarta lőni, mások arra emlékeznek, hogy kifejtett gondolatai miatt hadbíróság elé állította a honvédség. Történt-e fenyegetés a templomban, a rendelkezésre álló okmányok nem tesznek róla említést. A 13. gyalogos dandár parancsnokságának tábori bírósága az ügyben hozott határozatában annyit említ, hogy: „A templomban jelen volt tisztí és altisztí karban e beszéd alatt mozgolódás történt, a legénység közül

is egyesek ki akartak menni a templomból, Szoboszlai János főtűzmester pedig a beszédről feljegyzéseket készített.” A tisztek e feljegyzés alapján tették meg a följelentést. Ugyanakkor a plébános falubeli magyar ellenfelei, élükön a menesztett Farkas Pál hitközségi elnökkel komoly szervezkedésbe kezdtek, hogy megbosszulják a sérelmet. A hadbírói okmány az alábbiakat tartalmazza erről. „Amidőn a tü[zér] tisztikar készülõ följelentésérõl Csurog község magyar lakosai tudomást szereztek, Farkas Pál volt egyházi gondnok vezetésével küldöttségben kérték a tü. osztály p[arancsnok]ság-ot, hogy a följelentéshez õk is hozzá járulhassanak, mert gyanúsítottal, mint papjukkal soha nem voltak megelégedve, beszédei bennük sokszor megbotráncozást váltottak ki, de most, hogy az õket felszabadító honvédséget támadta meg beszédében, nem tûrhetik tovább. Ezek után a parancsnokság utasítására a följelentéstõl függetlenül egy zsablyai járási katonai parancsnoksághoz címzett ívet fektettek fel, melyet elõször a polgári küldöttség, majd ezek híresztelésére a falu lakosai közül 279-en aláírták és kérték a járási katonai parancsnokságtól gyanúsított elmozdítását. Megemlítették még e beadványukban azt is, hogy gyanúsított jugoszláv élharcos volt és a templomban lelki vigasztalást akarnak nyerni, nem pedig megbotráncozást.”

A bûnvádi följelentés tehát valóban megtörtént, és a katonai ügyészi vizsgálat is. Gróf Zichy Gyula kalocsai érsek egyházi szempontból is mérlegelte a helyzetet a kezdeti fölhevülés, a Dupp elleni heves támadások, a helybeli ellenségei által készült, sok aláírással ellátott beadvány nyomására, amely a plébános elkergetését követelte. Mi másra hivatkozhattak támadói, mint amire abban az idõben kellett, ha valaki a magyar honvédek elõtt valakit be akart feketíteni: szerbnek, jugoszláv élharcosnak minõsítették ellenfelüket. Azt a Dupp Bálintot, aki mindig a magyarok, a magyarság, a szegény elesett magyarok érdekében buzgólkodott. Védekezhetett azután a bevádolt, mire tisztára mosta magát. Mit tudtak a följelentõ tisztek Dupp addigi kinos küzdelmérõl, áldozatkészségérõl. Nekik csupán az volt a fontos, hogy ezt a kellemetlenkedõ papot, aki az orruk alá dõrgölte hibáikat, lehetetlenné tegyék. Elég hosszú keresztutat kellett a plébánosnak végigjárnia, míg végül az érzelmek valamelyest

lecsillapodtak. Dupp Bálint védekező leveleinek beért a hatása és az érsek a javára döntött, Dupp Bálint a helyén maradt. Szerencsétlenségére, mert ha elhelyezik onnan, talán boldogabb véget ér, nem lesz belőle magyar és katolikus papmártír.

A magyar hatóságok előtt tehát a szentbeszéd miatt vonták felelősségre. Dupp Bálint a maga által leírt szentbeszédének a tartalma lényegében egybevág a följelentéssel, az előbbi azonban részletesebb, ezért ezt idézzük. Talán ebből lehet ma a rendelkezésre álló dokumentumok közül a legpontosabban meghatározni a plébános egész lelkivilágát, világnézetét, papi magatartásának indítékait. És azt, hogy csakugyan paphoz méltón gondolkodott. Minden oka megvolt rá, hogy gátlás nélkül kifejtse nézeteit, hiszen akkora bajban volt, mint még soha életében, és rajta csak a teljes őszinteség segíthetett. Egész életének, papi tevékenységének a tisztessége forgott kockán, sőt, talán nem túlzunk, ha azt mondjuk, hogy az élete is. Ezt a vészt azonban valamiképpen kivédte. A következő keserű poharat azonban, amelyet a felszabadító partizánok nyújtottak feléje, már fenéki kellett innia.

Íme tehát a prédikáció némileg lekurtított szövege, amelyet gróf Zichy Gyula érsek kérésére küldött Kalocsára.

„Vitéz honvédek! Kedves hívek! Magyar testvérek!” hangzik a megszólítás. Azzal példálózva folytatja a szabályosan – bevezetőre, három tételre és a befejezésre – tagolt beszédének kezdetét, hogy a magyar természet szilaj, olyan, mint a vadrózsa, amit nemes szemmel kell szelidíteni, vagy mint a vadszőlő, amely ellenáll a filoxérának, de csak nemesítve terem. Ezután rátér a lényeg tételeire.

„NEM LENNE ZRÍNYINK, FRANGEPÁNUNK, HUNYADINK, DAMJANICHUNK, PETÓFINK”

„I. Húsvét hétfőjén hosszú esztendők után először tűzhattunk magyar nemzetiszín szalagot mellünkre, hozhattunk nemzetiszínű lobogót a templomba. Boldogságban úszott szívünk. Kijelenttem: A magyar trikolor a legszebb a világon, de csak addig, amíg tiszta. Kértem híveimet, ne mocskoljuk be. És mégis megtörtént. Egy

legény hívem nem törődve figyelmeztetésemmel, sem a statáriummal, kilenc órai zárórával, tíz körül kopogtat a bezárt korcsma ajtaján, de mert nem nyitnak, betöri az ajtót, vele két katona, nekiesnek a bornak, teleisszák magukat és szóváltás közben a két honvéd vadállati kegyetlenséggel, tizennyolc késszúrással megölte a magáról megfélelkezett legényt. Ezzel folt ejtődött a magyar trikolóron. Szégyenpír futotta el arcunkat arra, hogy azok, akik felszabadítani jöttek minket, magyar vért csapoltak, pedig Széchenyi, a legnagyobb magyar mondotta: oly kevesen vagyunk, hogy még a rablógyilkosnak is meg kellene bocsátani. Pirulva gondoltunk a község nyolcezer szerbjének kárörömére: Ez az az európai kultúra, amit ti hoztok az általunk balkanizált volt magyar területre? [...] Íme világos, hogy katonának és civilnek szüksége van arra, hogy a papot meghallgassa, ki Krisztus szelid és alázatos igéit hirdeti neki. [...]

II. Mostanában nagy államok létesülnek: olasz, német, orosz, mellettük a kis államok léte bizonytalan. Magyarország most tizen-négymillió lakost számlál. Ebből csak körülbelül nyolcmillió a magyar, hatmillió idegen ajkú. Most van két nagy barátunk: az olasz és a német. A történelem viharai között azonban fordulhat a kerék úgy is, hogy nem lesznek barátaink. Hogyan álljuk meg akkor a helyünket? Ezért szükséges, hogy a nyolcmillió magyarból legyen 16-18 millió. Akkor bátrabban szembe lehet nézni a viharoknak. Ebből látszik, hogy bűnt követ el nemcsak a teremő Úristen, hanem a saját faja, saját nemzete ellen, aki nem fogadja el azokat, kiket Isten a magyar faj gyarapítására és a magyar ezeréves tölggy erősítésére küld neki. Az ilyen házastársak hasonlóak a szúhoz, a főreghez, melyek az ezeréves törzset gyengítik. Fájó szívvel hallgattuk az Erdély visszacsatolásakor megvont határ hírét, bántott minden igaz magyart, hogy csak ilyen határt szabtak. Azonban gondolkozzunk, mi az oka? A magyar családokban van 1-2 gyerek, a románban 8-10-12. Így nem csoda, ha akkor, mikor békés úton vontak határt a népszaporodás elvének szemmeltartásával, más határt nem vonhattak. Minden magyar házaspár tartsa ezért keresztény és hazafias magyar kötelességének elfogadni azokat, kiket Isten küld a magyar faj gyarapítására és az ezeréves törzs megerősítésére.

III. Mi legyen a hatmillió idegenajkú magyar honpolgárral? Amióta jelentettem híveimnek, jönnek véreink a mi felszabadítá-

sunkra, ezeréves hazánkhoz való visszacsatolásra, kértem őket: adjunk ezért alázattal hálát Istennek, ne legyünk kevélyek, hisz nem mi szabadítottuk fel magunkat, hanem a honvédek és még inkább az országok sorsát intéző Uristen. Ne gorombáskodjunk a szerbekkel. Elég fáj nekik, hogy alulra kerültek. Vannak bizonyára híveim, kik szót fogadnak, de sajnos van elég, ki nem fogad szót. Egy polgár-asszony honvéd előtt kiabálta az utcán: nem kell egy vadrácot se' betenni a községházába. Nem is teszünk, de néhány nélkülözhetetlen, mivel nincs hozzáértő magyar. Másik esetet saját szememmel láttam. Két csurogi polgárőr bevezet egy csetniket a községházára, átadja a századosnak a csetniket ezzel: elhoztuk, kikészítve a foglyot. A százados azon este mondta, mit mondott az öröknek: behozni a foglyot kötelességtek volt, de kikészíteni nincs jogotok, ez az én dolgom, ha szükségesnek látom. Puskatusozták, hiába rimázkodott. Így nem szabad bánni idegenajkúakkal. Nekünk hozzánk kell édesgetni őket barátságos viselkedéssel, hogyha egyszer bajba jut a haza, a magyar haza, ezek velünk, mint jó barát harcoljanak, nem pedig, mint ellenség ellenünk küzdjenek... Egy úri társaságban előkerült a kérdés. Egy tiszt kijelentette, hogy ha tőle függne, ő minden idegenajkút léggömbbe tenne és kiszállítaná az országból. Ha elődeink így gondolkodtak volna, nem lenne Zrínyink, Frangepánunk, Hunyadi Jánosunk, Damjanichunk és Petőfi Sándorunk, kik nem magyar eredetük dacára a legszebb lapokat írták a történelembe és a legnagyobb dicsőséget szereztek hazánknak. Egy német községben nemrég egy altiszt bement egy vendéglőbe, evett-ivott, azután gőgösen azt mondta: Isten fizesse! Ugyane községben egy másik altiszt elment egy boltba, a boltosné volt bent, kér elemet a lámpájába, az asszony mondja: nincs, erre az altiszt pisztolyt szegez a nőre, és azt mondja: ha nekem kell, akkor annak meg kell lenni. Ily két eset elegendő egy falu elvadítására, nem megnyerésére. Ez Bukinban történt, saját szülőfalumban, ezért is bánt annyira, én magyarrá lettem, szeretném, hogy falubelijeim legalább együttéreznének a magyarral, mikor nagy községekben: Ein Führer ein Reich-t [Egy a vezér, egy a birodalom. A hitleristák jelmondata.] kiabál a németseg. [...]

Ne gorombáskodjunk az idegenajkúakkal, és ne csúfoljuk őket, akkor, ha bajban leszünk, majd velünk tartanak, nem ellenünk.

[...]"

A szentbeszéd szövegét Szenttamáson rekonstruálta. Egyik, Platthy tábornokhoz írt, július 7-ei keltezésű leveléből tudjuk, hogy a feljelentés után nem sokkal letartóztatták, Csurogról „három községen át való csendőri kísérettel és tömlőcbezárással és 4 heti kényszerű távollét alatt”, mint maga fogalmaz: többet bűnhődött, mint vétett bárki ellen. Valószínű, hogy a három falu alatt az értendő, hogy Csurogról Földváron át Becsére vitték a csendőrök. Világ szégyenére! A felszabadító honvédeket váró, áldozatkész magyar papot! Nagy visszhangot kelthetett az eljárás és az egész ügy. A „négyheti kényszerű távollét” alatt tartózkodhatott Szenttamáson, ahonnan a feljelentés után az érseki és a tábornoki felszólításokra leveleiben válaszolgatott. Június 14-én, tehát jó egy hónappal a szentbeszéd elhangzása után Platthy tábornok az alábbi levelet küldte a kalocsai érseknek:

„Nagyméltóságú Érsek Úr!
Kegyetlen Uram!

Áthatva Nagyméltóságod személye iránti mély tisztelettől és bizalomtól, kérem Nagyméltóságodat, az alábbi indokaimat bölcs megfontolás tárgyává téve Dupp Bálint csurogi r. kath. plébánost jelenlegi állomás helyéről áthelyezni szíveskedjék.

Fent nevezett plébános úr egy vasárnapi szent misén elmondott prédikációja oly kitételeket tartalmazott, melyek következtében illetékes parancsnoki jogkörömből kifolyólag vele szemben hadbírói eljárást voltam kénytelen megindítani.

Személyével szemben úgy az eljárás alatt, mint a meghozott határozatomnál a r. kath. lelkészi testület tekintélyének messze menő megóvása lebegett szemem előtt.

Véghatározatomat a szabadkai püspöki helynök Úrral lefolytatott előzetes megbeszélés nyomán abban a biztos tudatban hoztam, hogy nevezett lelkész úr Csurogra már vissza sem megy és ott működni nem fog.

A csurogi állomásparancsnok f. hó 11-én ide befutott jelentéséből meglepődve állapítottam meg, hogy a fenti megállapodásnak az ellenkezője történt, Dupp Bálint plébános úr Csurogon van előző hivatalában.

[...]

Tábori posta 23/1, 1941. évi június hó 14-én. Készséges igaz híve Platthy Pál”

Időközben az aláírásgyűjtéssel alaposan felkeverték a már amúgy is zavaros ügyet a plébános csurogi ellenfelei. Az elmozdítását követelő levél érdemi részére ő maga válaszolt, nyilván átlátta, hogy annak megfogalmazásában a honvédek is segítettek, ami az okmány tartalmából eléggé világosan ki is tűnik, hiszen azt olvashatjuk benne, hogy utasították ilyesmire a hozzájuk forduló elégedetlenkedőket.

Támogatói sem voltak azonban tétlenek. Íme rá a bizonyíték. (A levelet betű szerint idézzük.)

„Csurogon, 1941. VI. 29-én.

Kalocsai Érsekségnek

Kalocsa

Mélyen tisztelt Kegyelmes Uram!

Először is ki kell, hogy jelentsem, hogy e sorok megírására senki engem fel nem kért! És senkivel erről semmit előbb nem beszéltem.

Erre csak az igazságérzetem, és szívem parancsa kényszerített! Kegyelmes Uram! Én itt fényképpel bizonyítom, mint volt frontharcos katona. És szívemre tett kézzel esküszöm! Hogy Dupp Bálint plébános urunk, nagyobb magyar, és többet tett a magyarságért, mint mindazok, együttvéve, akik ellene a kampányt vezették, és alá írták!!! Én, mint a Magyar párt II. titkára és megszervezője, amikor plébános úrral együtt küzdöttünk az élen a magyarság fennmaradásáért ezek az emberek mind behúzódtak a szerb pártok védő szárnyai alá! Szomorú gyászmagyarok ezek! És most előbujtak a lyukaikból a gazdagjai soha magyar célra nem adtak semmit. A szegényebbjei pedig Oroszországot váró kommunisták! Dupp Bálint, ez a szegény igazságtalanul meghurcolt 100% magyar pap nem megdorgálást, vagy büntetést, hanem előléptetést érdemel! Végül is Kegyelmes Uramnak maradok alázatos szolgája és híve, kérve Istent tartsa meg Kegyelmességedet épségben, és egészségben az emberi kor legvégső határáig.

Melléklet 1. drb fénykép.”

Hatala Károly

A képen Hatala Károly látszik, mellén legalább három, nyilván első világháborús kitüntetéssel. A falu ismert és tekintélyes polgára volt. Már az első Jugoszlávia idején cukorgyári megbízott, vagy ahogyan a magyar parasztok mondták: répakirály. Valószínű, hogy neki is volt érzéke a nemzeti tolerancia iránt, hiszen gyermektelen házasságban híven kitartott bunyevác felesége, Nemcsevity Angéla mellett.

Kitört tehát a botrány. Az általános magyar felszabadulási örömmámorban nem sokan hallottak róla, de a honvédség itteni egységeinek parancsnoka, és a kalocsai érsek kénytelen személyesen foglalkozni az ügygel. A m. kir. 13. gyalogdandár parancsnoksága tábori bírósága h. 37/41 27. szám alatt már május 27-i keltezéssel meghozza a Dupp Bálint számára kedvező határozatot, az áthelyezésére és a valamilyen módon történő egyházi megbüntetésére vagy megrovására irányuló erőlködés azonban még sokáig keseríti az életét. Az érsek folyton arra ösztökéli, hogy személyesen keresse fel a tábornokot, ő többször el is utazik emiatt Becsére, ahol a tábornok ideiglenesen felverte tanyáját, de sohasem tudja elérni.

Érdemes foglalkozni a hadbíró döntésével és a döntés indoklásával, amellyel ugyan nem menti fel, de nem is minősíti vétkesnek, hanem az ügyet félreteszi.

A feljelentők a szentbeszédben elhangzottakat a honvédség elleni izgatásnak és nemzetgyalázásnak minősítették. Az ügyben kihallgatták a gyanúsítottakon kívül a feljelentő tiszteket és altiszteket, valamint a csurogiak közül Berecz Józsefet, Varga Ferencet, Farkas Pált, Krémer Andrást, Sóti Jánost, Ürmös Istvánt és Prágai Jánost. A hadbíró a szentbeszédben elhangzottakat megerősíti, sőt egy körülménnyel meg is toldja az eddig ismerteket, megállapítván, hogy mi hangzott még el a beszédben: „felemlítette végül, hogy a magyar honvédség által összefogott és csetnik-gyanús voltuk miatt bezárt szerbek közül több ártatlan is van és midőn érdekükben fölemelte a szavát, eljárását a faluban sokan magyartalanságnak minősítették”. A vizsgálat során kihallgatott plébános sok viselt dologról beszélt a katonai ügyésznek. Például azt is elmondta, hogy ő mindig igen keményen szokta ostorozni híveit, amit azoknak egy része rosszul értelmzett, pedig az ő szándéka, magyar beállítottsága

mindenkor kifejezésre jutott, még a jugoszláv időkben is. „Magyarágának bizonyítására számos példa közül azt is felhozta, hogy ez év március 16-án, még a szerb uralom alatt a szószerkről a Talpra magyart is elszavalta, akkor, amidőn a közeli felszabadulásról még álmodni sem mertek.” Le kell szögezni, nem kis bátorság kellett ehhez. Jellemző a hadbírói döntés indoklásából az egyik tiszt véleménye. Csengeri Sombori István zászlós „többek között azt vallotta, hogy ha ezt a szentbeszédet a budapesti belvárosi plébánia-templomban Bangha²⁴ páter mondotta volna el, beszédéről másnap az újságok hasábos cikkeket közölnek, hogy milyen jó beszéd volt”. A helybeliek között is akadt azonban, aki tisztában volt a pap igazával, erről a vizsgálati eljárás során ki is fejtették véleményüket. „Varga Ferenc és Berecz József csurogi lakos tanúk azt vallották, hogy gyanúsított, bár hívei ostromzásában soha sem válogatta a kifejezéseit, mindenkor a legjobb magyar volt, a csurogi Közművelődési Egyesületet is ő alapította, fizetését a magyar szegény családok segélyezésére fordította és szerintük valóságos második Széchenyi István volt, akire a megostorozottak haragszanak.” A hadbírói döntés indoklásának a legfontosabb része így hangzik: „Mert sem a jelenlevő tiszti karban, avagy a legénységben, önmaga, vagy általában a magyar fegyveres erő intézménye ellen e sajnálatos igaz tényekkel gyűlöletet ébreszteni, vagy saját maga ellen izgatni nem lehet, legfeljebb a honvédség egyes egyénei, vagy csoportjai elleni hátrányos megítélést kiváltani.” A hadbíró csupán annyit ró fel a beszéd miatt, hogy azt nem katonák és civilek előtt kellett volna elmondani, legfeljebb zártkörű megbeszélésen szóvá tenni.

Zichy Gyula érsek egy június 14-ei keltezésű táviratban a plébánost maga elé rendelte, de ugyanebben a táviratban a tábornoknak is megköszönte, hogy az ügyet tapintatosan kezelte, ami alatt nyilván az értendő, hogy nem tártá a nyilvánosság elé. Már látszott, hogy a pap helyesen cselekedett, a tábornoknak nem kellett volna büntetést sürgetnie. Lassan el is feküdt az ügy, nem valósult meg a plébános ellenségeinek szándéka, hogy csúfosan, éppen a magyar hatóságok alázzák meg.

A MÁRTÍR

A negyvenkettes razzia idején tanúsított magatartásáról éppen úgy nem áll rendelkezésre dokumentum, mint a kivégzéséről. A már említett, az 1946-ban második kiadásában megjelent hivatalos kiadvány, amelyet a háborús bűnösök azonosítására kinevezett tartományi bizottság szerkesztőbizottsága jegyzett, bevezetőjét a bizottság alelnöke, Petar Mijačević írta, meg sem említi Dupp Bálint nevét a felsorolt 344 bácskai és baranyai, háborús bűnösnek minősített személy között. A minősítőket minősíti, hogy a jegyzékben nincsen ott más kivégzett pap neve sem, pedig likvidáltak vagy harmincat csupán a magyarok közül.

Mellár Lajos szóbeli közlése (2001. március 20.): Füstös József bíró felesége neki apai nagynénje volt, tőle hallotta, hogy a csurogi szerbek azt akarták 1944-ben, hogy minden számlát kiegyenlítsenek, azért kellett meghalnia a csurogi magyar papnak. A magyar hatóságok ugyanis 1941-ben kivégezték a helybeli szerb pópát. Füstösnét a helybeli szerbek is respektálták, baráti hangon szoktak vele beszélgetni, és beszélgetés során hallott a helybeli szerbek ilyen követeléséről.

A partizánok érkezésekor Dupp Bálint Csurogon, a helyén maradt. Úgy gondolta, nincs mitől tartania, vagy ha igen, a hívei között a helye. A partizánok maguk elé citálták és elrendelték neki, hogy naponta jelentkezzen a hatóságnál, egyes adatok szerint napon-ta kétszer is. Ezt ő rendszeresen végezte is. Ifjú Füstös József, a Magyar Szó későbbi újságírója, Mellár közeli rokona, a Dupp Bálinttal kivégzett, szintén Füstös József nevű bíró fia nyomozott az édesapja, a plébános és Pogács állatorvos kivégzése ügyében. A temerini határban egy tanyán élt a bíró lánya, Zsúnyiné Füstös Mariska. A padlásukon rejtőzködött az újvidéki Lazić festőnek baloldali beállítottságú lánya. Jóllehet nem biztos, hogy erről tudott a bíró, ám mégis utal ez a körülmény a Füstös családban uralkodó magatartásra. Annál is inkább, mert ifjabbik Füstös Józsefet náci- és Hitler-ellenes magatartása miatt a németek Dachaubá vitték, onnan már csak negyvenötben, a tábor felmentése után szabadult, amikor-ra apját a csurogiak kivégezték. Ő nyomozta ki, hogy Dupp Bálintot,

Füstös József bírót és Pogács Imre állatorvost a partizánok csakugyan letartóztatták, Újvidékre vitték és ott haditörvényszék elé állították. Az ifjabbik Füstös megkísérelte megszerezni a per okmányait, de pártutasításra el kellett ettől állnia. Ő akkoriban bizalmas információkhoz is juthatott, mert mint Dachaut megjáró személy bátran bekopogtatható a felsőbb parancsnokok ajtaján is. Szóbelileg közölték vele, hogy ebben az ügyben tovább ne turkáljon. Annyit sikerült kikutatnia, hogy a három személy mindegyikére börtönbüntetést szabott ki az újvidéki hadbíróság, nem sikerült azonban megtudnia, kire mennyit, de a hármuk közül egy valaki hét év börtönt kapott, a másik kettő ennél kevesebbet. Ennek az ítéletnek a birtokában szállították a három személyt vissza Csurogra, hogy az ítéletet ott fölolvassák és lenyugtassák a vérengzéstől addigra már elkábult helybelieket. Az ítélet felolvasása azonban nem hogy lenyugtatta volna a vérszomjasakat, hanem inkább felingerelte őket, mert mindenképpen halált követeltek, s ekkor történt az, hogy kimondták: ők népiítéletet tartanak, az első fokú ítéletet felülbírálják és meghozzák a megfellebbezhetetlen döntést. Mindhárom személyt halálra ítélik, s ítéletüket nyomban végre is hajtják. És meg is tették.²⁵ Mellár Lajos közölte, ő a családi értesülésekből tudja, hogy a bosszúra szomjas csurogi szerbek azon tanakodtak, hogy a Füstös család melyik tagját kell kivégezni, hogy érvényesüljön a szemet-szemért elve. Az ifjabbik József nem jöhetett számításba, hiszen nem is volt odahaza, s különben is egy, Dachaut megjáró rabot nem szabad kivégezni. (Egyébként ilyesmi is előfordult a kommunizmus sötét éveiben.) A Füstös család feje, vagy pedig a másik fiú, István közül választhattak. Végül az apa mellett döntöttek, a fiú nyolc év börtönnel megúsza.

Mellár közölte azt is, hogy a negyvenkettes razzia előtt a Bánátból a bácskai oldalra átszivárgó szerb fegyveresek elsősorban a tanyaikon, de a faluban is sarcot szedtek a polgári lakosságtól. Főleg élelmet. Lajstromozták, kitől mit és mennyit kaptak. Amikor 1942 januárja előtti napokban véresre fordult a szerbség és a magyar hatóság közötti leszámolás, az előbbinek a birtokába került a támogatókról készített lista és a razzia azzal kezdődött, hogy ezeket szedték össze.

Dupp Bálintról és haláláról nyilatkozott 2001. március 22-én a Palánkán élő Dobosi Teréz:

„Édesanyám, Dobosiné Halápi Mária (Temerin, 1892.) mosónő és takarítónő volt a csurogi parókián Dupp plébános úr mellett. A mindenes a plébános úr édesanyja, Mária volt, akit csak Maris néni néven emlegettünk és szolgáltunk. Apám, Dobosi Pál pedig iskolaszolga volt a magyar iskolában. A családunk nem a plébánián élt, hanem a saját házunkban. Negyvennégy nyarán mi elmenekültünk Csurogról. A bátyám levente volt, ő elkerült Ausztriába, onnan tovább, soha vissza sem tért, mi pedig Szilágyira, édesanyám testvérnéjéhez állítottunk be. December végén azonban visszatértünk a faluba. Erre jól emlékszem, már nyolcéves voltam. Tehervagonban érkeztünk a faluba, annak ellenére, hogy teljesen körül volt zárva fegyveresekkel. Akadálytalanul bejuthattunk az állomásra, de nem mehettünk haza, hanem az állomásról a községházára. Édesanyám az éjszakát és a másnap délelőttöt is a községházán töltötte, csak dél felé ért haza. Azt mondta, hogy szörnyű, ami ott van. Sokat látott, de akkor nem nagyon mesélt róla, hanem csak később. Azért engedték csak haza, mert megismerte egy szerb ember, akit édesapám korábban megmentett, amikor a szerbek elleni razzia volt. Ezt az embert kocsin vitték akkor, nem tudom már milyen körülmények között, és hogyan, csak azt tudom, hogy ő a kocsiról lemászott, lecsúszott vagy megszökött és mihozzánk menekült be. Megviselt állapotban volt, piszkos, az is lehet, hogy talán hullákat szállító szekérről került le. Apám segített neki, hogy rendbe tegye magát és ő elmenekült. Ez az ember a községházán megismerte anyámat és hazaküldte. Anyámmal mi ketten voltunk így a házban, mert apám kényszerszolgaként volt, kukoricát kellett törnie a szerbeknél. December utolsó napjaiban egy reggel anyám a pernyét vitte ki az utcára, hogy a kocsit más oldalán levő árokba szórja. Nagy hó és hideg volt. Ahogyan ment át az úton, elvágatott előtte két lovas a Gödrök felé. A lovasok tulajdonképpen az egy őket követő kocsi előtt járó őrsegként haladhattak ott. Valamivel mögöttük haladt a lovasfogat. Anyám a fogat előtt átsietett az út másik felére, kiszórta a pernyét és visszasietett, be a házba, de a kocsit már nagyon közel volt, anyám nem akart a kapu becsukásával bibelődni, nehogy a fegyveresek

vagy a kocsin levők azt gondolják, hogy lesekszik, hanem csak berántotta maga mögött, de a kapu nem csukódott be. Anyám visszanyúlt, hogy becsukja, de akkorra már éppen elénk érkezett a fogatos kocsi. Nem parasztszekér volt, hanem inkább ünnepi alkalmakkor használt könnyű piacjáró, majdnem parádéskocsi-féle. A kocsiderék tetején anyám meglátta a plébános tetemét. Lógott kezé-lába, rajta volt a fehér miseruha és a stóla is. Anyám akkor még nem tudta, csak később hallotta, hogy a plébánost, a Füstös bírót és a Pogács állatorvost, meg egy hivatalnokot aznap reggel kivégezték a templom mellett. A plébánost a templomból, misézés közben rancigálták elő. Rajta kívül még néhányan voltak a templomban, azokat mind kiterelték, szétzavarták. A havas úton, a kocsi tetején a tetem zötyögött, így anyámnak jobb alkalma volt meglátni. Anyám később azt mondta: Még a Jóisten is azt akarta, hogy lássam meg. Azt értette ez alatt, hogy éppen akkor ment ki a hamuval, és hogy vissza kellett fordulnia a kaput becsukni. A kocsi a Gödrökhöz ment, a plébánost ott dobták egy árokba, de anyám ezt már nem látta, mert az tőlünk vagy ötszáz méterre esett, és ő nem is maradt ott a kapunál éppen az említett okból. Hanem később másoktól hallottuk, hogy a plébános urat más áldozatokkal együtt oda vitték, és ott ásták el.

Később minket is lógerba vittek, a többi magyarral együtt. Apámmal is ott találkoztunk, Járekon.”

Bukinban, a mai Mladenovón németek már csak egészen kevesen élnek, de van még, aki emlékszik arra az időre, amikor a helybeliek többségét ők alkották. Egy idős, horvát-német, illetve szerb-német származású házaspár megmaradt, mert vezetéknévük horvát, illetve szerb, de egymás között még ma (2001. március 21.) is németül beszélgetnek. Szerintük a valamikori Bukin, hivatalos magyar néven Dunabökény gazdag németek faluja volt, akik között a Dupp vezetéknév elég gyakran előfordult. A háború után kiűzték onnan a németeket és boszniai szerbeket telepítettek helyükbe. Egy helybeli asszony, aki ott született, és akinek az anyósa szintén Dupp lány volt, közölte, hogy a pappá lett Bálint családja strikerájt, kötődét működtetett. A mai Mosztonga utcában még áll a házuk a 32-es szám alatt. A családnak nagy kriptája volt a temetőben, aminek a maradványai esetleg megvannak még a teljesen elhanyagolt német

temetőrészben. A síremlékek nagy részét ellopták onnan, a maradványokat ledöntögették. Alig lehet a bozótban egyik-másik sírt megközelíteni. Egészen ritka kivételként néhány síremlék épen áll még. A temetőben a keresztúti stációk oszlopai és a bennük levő égetett, domborműves ábrák némelyike sértetlen. Maga a Kálvária szintén romokban áll.

A falu közepén egykor hatalmas templom állt, aminek a teteje középen beomlott. Ezt a részt lebontották s csak a szentély maradt meg az egykori épületnek mintegy a harmadával, és ettől mintegy tizenöt méterre, most már teljesen külön a torony.

Savo Jokanović, a helyi iroda vezetője átnézte az 1881–1885-ös anyakönyvi bejegyzéseket, de Dupp Bálint újszülött nevét nem találta meg.

Így hát sem születéséről, sem haláláról nem sikerült fellelni eredeti dokumentumot. Csak az életét adta értünk. A németből lett magyar.

Jegyzetek

- ¹ Dr. Gyetvai Péter péterrévei születésű tudós pap volt az irodaigazgató. Nevét a halála után Bárh János által kiadott életművével örököltette meg, amely a török utáni bácskai magyarok telepítésével foglalkozik. A könyv címe: *A tiszai kornakerület telepítéstörténete*. (Kalocsa, 1992.) Kétségtelen, hogy sok köze volt az 1944–45-ben, a Délvidéken kivégzett katolikus papok adatainak összegyűjtéséhez, valamint a Mindszenty József hercegprímás által, a gyöngyösi külügyminiszternek küldött, a délvidéki vérengzéseket taglaló levél összeállításához.
- ² Requiescat in pace – nyugodjék békében.
- ³ „A kollaboránsok és árulók fogalma nem jogi, hanem politikai értelmezést kapott már kezdettől fogva. Gyakorlatilag mindenki beletartozott, aki valóságosan vagy potenciálisan a rendszer ellenségének számított.” In: Sajti A. Enikő: *Tito*, Pannonica kiadás, 2000., 272. o.
- ⁴ Magyarul: A szabadság útjai a rónán. SUBNOR Zsabya kiadása, 1974.
- ⁵ A gépelt kézirat a szerző birtokában. Tartalmazza a csurogi magyarok meggritkításának, majd a megmaradtak vagyona elkobzásának, jogfosztásának, végül pedig a kiűzésének történetét.
- ⁶ Sztálin, Truman és Attlee az 1945. július 17-e és augusztus 2-a között Potsdamban tartott találkozójukon döntötték el többek között azt is, hogy a

környező országokból a német lakosságot Németországba kell telepíteni, aminek végrehajtása tulajdonképpen a német kisebbség lakóhelyéről való kiűzését jelentette.

- ⁷ A szerző birtokában van egy szerb nyelvű okmány, szerb nyelvű pecsétlenyomattal, amelyet Baja város szerb partizán parancsnoksága használt 1944 decemberében.
- ⁸ A katonai közigazgatást Tito 1944. október 17-én, Versecen kiadott rendeletére vezették be és 1945. március elsején szüntették meg. A rendelet világosan kimondja, a helyzet megköveteli, hogy „minden hatalom a hadsereg kezében legyen”. A rendelet nem részletezi, meddig terjed a katonai közigazgatás határa, csupán Bánát, Bácska és Baranya területét említi. Ez azonban érint romániai és magyarországi területeket is. Talán ennek tudható be, hogy a partizán egységek Magyarország déli peremén is úgy jártak-keltek, mintha Jugoszlávia határain belül lennének.
- ⁹ „Nekiünk, magyaroknak, ki kell érdemelnünk azt a bizalmat, amelyben a demokratikus, federatív Jugoszlávia többi népei részesítettek bennünket. Mi csak úgy igazolhatjuk ezt, ha mindannyian, akik erre alkalmasak vagyunk, belépünk a Népfelszabadító hadsereg soraiba”, *Szabad Vajdaság* napilap, 1945. január 14-i szám, Szentá népe dolgozik című tudósítás.
- ¹⁰ A brigád 1944. december 31-én alakult meg hivatalosan, Magyarország területén, Siklós mellett, az akkor önálló Kiscsányban, mai nevén Csányoszrő, Sellye járás
- ¹¹ „A jugoszláv zászló a templom tornyáról végre lekerült, miután a bunyevác bizottság tagjai szomorúan érkeztek vissza Belgrádból” – írja Kalocsára, az érsekségnek Bácsalmásról egy levelében – nyilván – a helybeli pap. A levélből megállapítható, hogy január 19-e után íródott. Névtelensége és egyéb hiányosságai az első mondatával magyarázhatók: „Bizonyos körülmények miatt kénytelen vagyok, a külső hivatalos alaktól eltérőleg, magánjellegű jelentéseket küldeni iktatás nélkül.”
- ¹² „Apám a régi Jugoszláviában rendőr volt, a magyar időben pedig postás. [...] Heten voltunk testvérek: István (1925-ben született), János (1925), Vince (1928), Rózsa (1932), én, Júlia (1942) és végül József (1943). A háború végén, a felszabadulás után a két legidősebb bátyám elment Titelre a hid építésére, ott jelentkeztek a Petőfi brigádba, és csak amikor leszereltek, akkor tudták meg, hogy apánkat agyonverték.” Az 1935-ben Mozsor községben született Petrik Antal tanú nyilatkozata a szerzőnek. Az idézett szövegrészből nem derül ki, de apjukat azokban a napokban végezték ki, amikor a két legidősebb fiú önkéntesnek jelentkezett.
- ¹³ A bácskai és a drávaszögi, valamint a muravidéki magyarok az 1941–1944-es időszakot a maguk kifejezésével mindig csak „magyar idő”-ként jelölték. A dél-szláv népek ezt az időszakot „okupacija”, megszállás néven említik. Az itt élő magyarság számára 1918-tól volt megszállás és az első Jugoszláviában ezt nem hivatalosan maguk között sokáig használták, majd 1941-től hivatalosan ismét. A

honvédség 1941-es megérkezése egyszerűen „bevonulás” néven volt emlegetve. A titói fegyveresek 1944-es érkezését pedig a magyarok „a partizánok bejövetele” néven emlegették, a délszlávok pedig „oslobogvenye”, felszabadulás néven, ami egyben a hivatalos minősítés is. Ezeket a különböző kifejezéseket így leírni, ezekkel a szavakkal sem Jugoszláviában, sem Magyarországon eddig nem lehetett.

- 14 Nincsenek pontos adatok a lakosság számáról és nemzetiségi megoszlásáról. Az 1910-es népszámlálás szerint a falunak összesen 10 180 lakosa volt, ebből 2730 magyar. A kalocsai egyházmegye összeírása szerint 1941-ben az összlakosság 11 018, a magyar 3500. Az 1948-as összeírás szerint pedig 7928, illetve 193.
- 15 Ugyanígy értelmű az a hivatalos szöveg is, amely a magyarok jogfosztásáról megjelent a *Szabad Vajdaság* 1945. január 27-ei számában: „Ez év január 23-án a zsabylai járásban lévő Csurug község lakosságának egy részét kitelepítették. [...] Csurug község valamennyi felnőtt magyar lakossága közvetlenül vagy közvetve részt vett az 1942. januári véres razzián. [...] ezt az intézkedést azért kellett megtenni, hogy az említett községben biztosítsák a normális életmenetet [...]” A községben ugyanis olyan volt a hangulat, hogy maga a vezetést szavatóló párt és partizánparancsnokság is belátta végül, hogy a kezdetben szabályos felelősségre vonást hirdető, esetleg azt végrehajtani szándékozók is minél több személyt végeznek ki, a közhangulat annál több újabb kivégzést kíván. A faluban általános lett a vélemény, hogy a teljes magyar lakosságot ki kell irtani. Ezt azért már nem vállalták a vezetők, ezért döntöttek a kitelepítésről és ezért mondták, hogy a magyaroknak a saját érdekükben kellett elhagyni a falut.
- 16 Dicsértessék a Jézus Krisztus!
- 17 Teleki Júlia: *Keresem az apám sírját*, A csurogi áldozatok listája, 88. sorszám. Logos, Tóthfalu, 1999.
- 18 Ő volt Magyarország első polgári származású miniszterelnöke. Hivatalát 1892. nov. 17–1895. jan. 14., valamint 1906. ápr. 8–1910. jan. 17., és végül 1917. aug. 20–1918. okt. 28-ig töltötte be.
- 19 München és Memmingen közötti helység
- 20 „A németeket elhajítjátok, a magyarokat meg agyonveritek. Ki fog itt nektek dolgozni?” Mészáros Károly temerini fuvaros 2000. X. 27-én nyilatkozott a szerzőnek, melyben elmondta, hogy a szomszéd faluban, Boldogasszonyfalván apja szerb barátja, Ozren Mošorinac e szavakkal akadályozta meg a nagyobb méretű magyarirtást. A nyilatkozó családja egyébként a Csuroghoz tartozó határreszen élt, hasonló körülmények között, mint általában a csurogi magyarok.
- 21 „Amikor jómódú magyar legény lagzija volt, a sárga féderes kocsi és a lovak is fel voltak szalagokkal díszítve, a legények kalapján árvalányhaj volt. Az almásdereseket csak erős kézzel lehetett féken tartani. Ha a fűvőszene kar rázendített, a lovak valósággal táncoltak. A lakodalmas menet és a zenekar előtt a legények táncoltak, a szerbek is kijöttek az utcára, lakodalmas kaláccsal és borral kínálták őket. [Mellár Lajos, uo.]

- ²² Az idézet a szerző fordításában.
- ²³ Dušan Simovićről, az 1941. március 27-i puccs során hatalomra jutott tábornokról és Gavriło Principről, az 1914-es szarajevói trónörökösgyilkosról van szó.
- ²⁴ Az első világháború utáni és a két világháború közötti időben nagy tekintélyre szert tevő Bangha Béla jezsuita hitszónokról van szó.
- ²⁵ A történetet ifjú Füstös József közölte a szerzővel a kilencvenes évek elején. Nem sokkal később Magyarországra költözött.

No. 84

Curriculum vitae sacerdotum

in regione Bačiensi a d. 10. februarii a. 1923. fungentium.

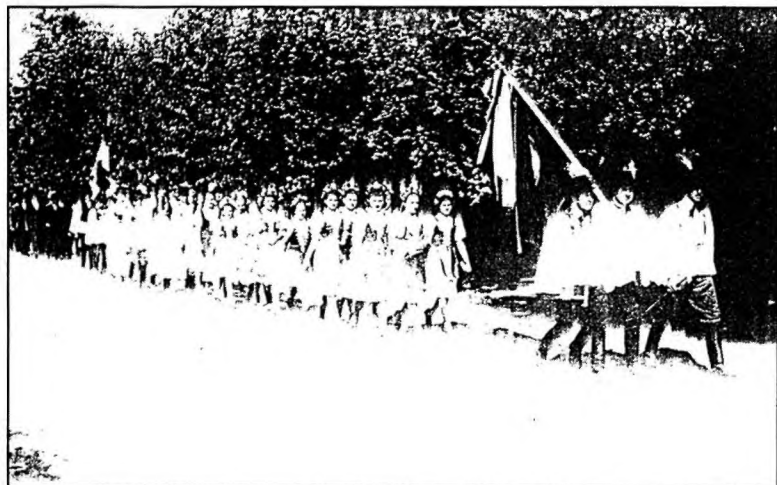
Nomen sacerdotis: *Dupp Valentinus* qui
natus est in: *Bukin* die 11. februarii a. 1883.
cursum ss. Theologiae peregit in: *Colocza* a. 1902. - 1906.
ordinatus est in: *Colocza* die 30. Iunii a. 1906.

Cooperator in Szepi Miletici a. 1906^{15/X} - 1907. I.
 Honfajza a. 1907. I. - 1908. X
 B. Balanka a. 1908. I. - 1910. I.
 Karavukovo a. 1910. I. - 1912. I.
 Gakovo a. 1912. I. -
 Trigrevica su Ivan a. - 1915. I.
Administrator interinalis ibidem a. 1915. I. - 1916. I.
Cooperator iterum a. 1916. I. - 1917. I.
 in Bezdan a. 1917. I. - 1922. I.
Administrator interinalis ibidem a. 1922. I. - 1923. I.
 in spirit. in B. Petrovselo a. 1922. I. - 1923. I/X.
Parochus in Čung a. 1923. I/X. -
Ocasione perurbationum bellicarum vitam perdidit a. 1944.

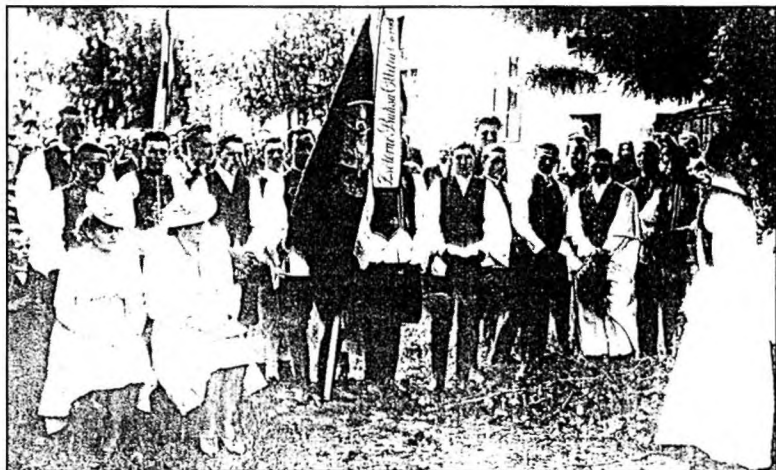
A szabadkai püspökség levéltárának dokumentuma Dupp Bálint életútjáról

„A csurogi Magyar Párt vezetősége, 1924-1925”. Az alsó sorban, középen Dupp Bálint. A kép hátulján talált szöveg sajátkezű feljegyzés

*„Kereszteseim és a kat. körök felvonulása tábori misére.”
A kép hátulján talált magyarázat Dupp gépelése*

„Ünnepélyes tábori mise Horthy szül. napján. 4 keresztes legényem ministrál nemzeti viseletben, a többi díszőr.” A kép hátulján talált szöveg Dupp gépelése

„Keresztes lányaim a tábori misén, az oltár másik oldalán.” A kép hátlapján talált szöveg Dupp gépelése

KALOCSAI EREKI NATÓSA	
Ereke	1946. január 18.
261	
Előzetes	N

Dupp Bálint

csúrogi plébánszól érdeklődés

1.3.

J

Tisztelettel a választ levezető
 eapon: Mezőgazdai munk!

J. hó 3-án lett meghívásra
 sajnálattal lett közölve, hogy
 a majdnem hiteltel adatok szerint
 Dupp Bálint énekes tanácsos, csúro-
 gi plébános neve is a tizenhárom
 pápi verbanus között szerepel,
 eladónak költészei eddig még

előttem, szeretettel. R. J. P.
hgy. lincettel:

Szalósa, 1946. jan. 22.

579

p. kanonok
inchi irodaigazg.

Uelt. és H.

Dr. Képegi Imre úrnak,
p. prélat, H. kanonok, expens, plébános

Makó

sz. 22. Jv.
exp 22. Jv.

H. István plébános.

A Dupp felől érdeklődő makói plébánosnak küldendő válasz fogalmazványa.
A fogalmazó nyilván a második szomszédban fekvő falu szülötte,
Gyetzai Péter irodaigazgató volt

MAKÓI ÉRSEK PLÉBÁNUSI IRODA

Főtisztelendő

Erseki Irodaának

Kalocsa.

Tisztelttel kérom a Főtisztelendő Erseki Iroda szives értesítését arról, hogy a Csurgó községben működött Dupp Bálint plébános az ezidő szerint hol működik és egyáltalán életben van-e? - kezeztetthez közelálló, baráti viszonyban lévő család érdeklődését tolmácsolom jelen soraimmal.

Kálás tisztelettel és tisztelettel:

Ma 1940. évi január hó 3-án

Válaszlevél csatolva.

Csepregi Imre
plébános.

*Csepregi Imre makói plébános érdeklődik Dupp iránt
a kalocsai érseki hivatalnál*

J. P. J. Kr.

Végrendeletkezés.

A teljes Szentháromság nevében
a következőképpen végrendeletkezek:

Hogy ily gyenge plebárián megbír-
talméki, és az anyaimnak körösköttem,
ki 9 éve ingyen kinyolgal engem, ezért
minden ingókat és ingó' vagy-
som általában örökösevé átkezek meg
átjellei Budinban levő 3 darab földem,
cürugi berendelésem, bútoraim, ruháim,
át 50.000 Din. os biztosításom, adhéret, hogy
ez öngy. átvétele után köteles

10.000 D. azaz tízezer Din. át Suboticára
küldeni papnevelési célra,

10.000 D. azaz tízezer Din. át Steylbe
missio's célra, beringszult papnevelésre,

10.000 D. azaz tízezer Din. át a budini
kath. templomépítési alapra.

Cürugról való elmenetel előtt
tehetségemhez képest adjon a cürugi ge-
gényeknek és halálom után tamarosau
nyolgaltasson lelkeim üdvösejét egy-
nyáz cserédes művet.

Cürug 1933. X. 14.

Dupptaluit
plebáros.

Dupptaluit, cürugi plebáros előtti
híjleutette, hogy ez irat az ő végrendeletét
tartalmazzza.

Cürug 1933. X. 15.

Dol's János
Dukai Lajos

Az 1933-ban írt végrendelet

KALOCSAI ÉRSEKI HATÓSÁG			
Egyeztetve 1945. augusztus 17.			
7688			
Egyeztetve	Ellátott	Ellátott	Ellátott
50			1

Supp Bálint

európai népcsanosság érdekében
 a Magyar Népcsanosság érdekében
 iradatokkal

viii. 12.

g

Fel. Magyar Népcsanosság
 iradatok iradatok

Racalmos

F. hó 12-én kell b. érdeklő-
 deire a Bácskai érseki li-
 rek szerint sajnálattal kell kö-

íródom, hogy Supp Bálint csi-
rugi plébános elkölösött az é-
lök sorából. Halála körülményei
eddig még ismeretlenek, de való-
színű, hogy erőszakos halállal
halt meg.

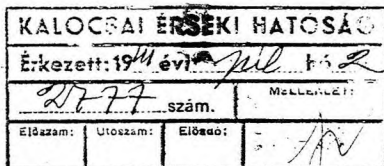
A csurugi hívek annyira meg-
fogyatkoztak, hogy lelkii ellátá-
sukra helyben nem áll lelkész
rendelkezésükre.

Balog, 1947. aug. 18.

1947. VIII. 18. Bk.
21. Bk.
21. Bk.

Dr.
~~énekfodalgató~~

„Halála körülményei eddig még ismeretlenek, de valószínű, hogy
erőszakos halállal halt meg” – küldi a lesújtó hírt Rácalmásra az
érdeklődő irodatisztnek az érseki irodaigazgató

Esnoop
Gruop Bèlind plek
sidsreben level.
29/VI.

Keszegfalva, 1944. Ápr. 29. nap.

Hatalmai és erejüknek
Náncsá

Áldogom kedves! Megelmes Uram!

Élveztél is kedves kősz, jelentem, hogy a csopis megindult a rendi szomszár fel nem kint! Es pontik nek erők sommit elők nem lehetnek.

Örök csatát is igaz az ite.

Tem, is a tőnem parancsát tőmön tőtt!

Megelmes Uram! Es itt feny kőnem mel bi-
szonyom mel vett frontbanak. Kőtem bi-
szonyom mel tőtt kőszek kőszemmel. Kősz Dupp.

Áldott áldottom Uram! Naggy meggy, es.

Élveztél is! A Magyar csatát mel nem csak
csatát vne alköt tőtt! Kampányt veselték es
pénz intők!!! Es mel a Magyar pont áldottom
is meggyezve, amiköz a plebanus urak kősz
Kőszemmel es a kő meggyezve feny meggyezve
esek az eulensz mel meggyezve a kősz kőszek
esek ottmunka áld. Szomszár meggyezve meggy
esek mint is kőszek a kőszek! Es a kőszek kősz
meggyezve esek a kőszek! Es mel, is meggyezve
pedi, is meggyezve esek kőszemmel. Szomszár
is a kőszek meggyezve meggyezve esek a kősz
fegyver nem meggyezve, esek kőszemmel kősz
elölteként ottmunka. Pontik a kőszek kőszemmel
meggyezve kőszemmel meggyezve, is kősz kősz
kősz meggyezve meggyezve esek, es meggyezve
esek amiköz kősz meggyezve kőszemmel.

Hatalmai és erejüknek

Áldottom! Áldott meggyezve

Hatala Károly őrcképe és levele, amelyet az érsekséghez küldött a magyar honvédség által zaklatott pap, Dupp védelmében
Megjegyzés: a 2–10. számú kép a kalocsai érseki levéltár tulajdona